

สารการเรียนรู้ภาษาบาลี

กลุ่มสารการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ความสำคัญรายสารการเรียนรู้ภาษาบาลี

ภาษาบาลีมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นภาษาที่ใช้จารึกคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และใช้เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติซึ่งมีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ซึ่งการดำรงชีวิตของคนไทยได้นำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในสังคมอย่างสันติสุข

ดังนั้น ในฐานะภาษาบาลีเป็นภาษาต้นแบบที่ได้วิวัฒนาการจากภาษาบาลีมาเป็นภาษาไทย ด้วยเหตุนี้ นักเรียนจึงต้องเรียนรู้ประวัติความเป็นมาและหลักไวยากรณ์ของภาษาบาลี เพื่อสามารถพูด ฟัง อ่าน เขียน ภาษาบาลีอันเป็นภาษาต้นแบบได้

ภาษาบาลี เป็นภาษาของแคว้นมคธในประเทศอินเดียโบราณ เรียกว่า “ภาษามาคธี” พระพุทธเจ้า ประดิษฐานพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกในแคว้นมคธ และมีชาวมคธเลื่อมใสอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก พระภิกษุชาวมคธจึงใช้ภาษามาคธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งใช้บันทึกหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจนสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ต่อมาไทยเราเรียกว่า “ภาษาบาลี” ซึ่งหมายถึงภาษาที่รักษาพระพุทธศาสนาไว้ (บาลี หรือ ปาลี แปลว่า ผู้รักษา)

ธรรมชาติหรือลักษณะเฉพาะของสารการเรียนรู้ภาษาบาลี

ภาษาบาลี หมายถึง ภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ เป็นภาษาที่ใช้จารึกหลักธรรมคำสั่งสอนที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่างๆ ในพระพุทธศาสนา ภาษาบาลีมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารในสมัยพุทธกาลถึงปัจจุบัน เป็นต้นดิภาษาและเป็นภาษาที่ไม่ใช้สื่อสารแล้วในสังคมโลก แต่ใช้สื่อสารการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา เป็นภาษาที่ใช้มากในสมัยพุทธกาล อันแสดงออกถึงวิถีชีวิตพฤติกรรมทางสังคม ค่านิยมและความเชื่อที่แสดงออกทางภาษา

การเรียนรู้ภาษาบาลีแตกต่างจากการเรียนสารการเรียนรู้อื่นๆ เนื่องจากนักเรียนไม่ได้เรียนภาษาเพื่อความรู้เกี่ยวกับภาษาเท่านั้น แต่การเรียนรู้ภาษาเพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะการดำรงชีวิตของชาวพุทธ การที่นักเรียนจะเรียนรู้ภาษาบาลีได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่วและเหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับทักษะการใช้ภาษาบาลี

ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ยึดหลักความเข้าใจในหลักไวยากรณ์ของภาษาบาลีตลอดถึงการนำภาษาอื่นมาบูรณาการกับภาษาบาลีให้เกิดความรู้ใหม่ๆ อันจะใช้เป็นแนวทางการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายอันสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการเรียนรู้

วิสัยทัศน์สารการเรียนรู้ภาษาบาลี

นักเรียนจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมตามจุดหมายของหลักสูตร มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมอันหลากหลายตามวิถีของชาวพุทธสามารถถ่ายทอดความคิดและ

วัฒนธรรมไทยไปยังสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ใช้ภาษาบาลีสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ตลอดถึงใช้ภาษาบาลีอันเป็น
หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อและการดำรงชีวิต

พันธกิจสาระการเรียนรู้ภาษาบาลี

หลักสูตรสาระการเรียนรู้ภาษาบาลีนี้ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาตนเองประพฤติ
ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นศาสนทายาทที่ดี และนำความรู้จากการศึกษาไปพัฒนาสังคม โดยมุ่งปลูกฝังให้
พระภิกษุสามเณรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

๑. มุ่งให้นักเรียนได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของภาษาบาลี หลักไวยากรณ์เบื้องต้นของภาษาบาลี
เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ระดับสูง และเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ไปสู่กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ
๒. มุ่งให้นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ ด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน
เป็นภาษาบาลี
๓. มุ่งให้นักเรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาบาลีในฐานะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกหลักธรรมคำสั่ง
สอนและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เป้าหมายหรือความหวังของสาระการเรียนรู้ภาษาบาลี

การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีความคาดหวังว่าเมื่อนักเรียนเรียนภาษาบาลีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว นักเรียนจะมีเจตคติที่ดีต่อภาษาบาลี...

๑. สามารถใช้ภาษาบาลีแสวงหาความรู้ สื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ และศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น
๒. เข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของภาษาบาลีในพระพุทธศาสนา
๓. สามารถถ่ายทอดความคิด และวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสาระการเรียนรู้ภาษาบาลี

๑. นักเรียนมีความรู้หลักภาษาที่เป็นพื้นฐาน การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ภาษาบาลี
๒. นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาในเรื่องที่อ่าน
๓. นักเรียนรักการอ่านและเห็นคุณค่าภาษาบาลีในการที่จะใช้เป็นเครื่องมือศึกษาพระพุทธศาสนา
๔. นักเรียนสามารถใช้ภาษาบาลีในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ตามศักยภาพของนักเรียน
๕. นักเรียนสามารถใช้ภาษาบาลีในการศึกษาค้นคว้าวรรณคดีทางพระพุทธศาสนา
๖. นักเรียนนำภาษาบาลีมาประยุกต์ใช้ในภาษาไทยได้
๗. นักเรียนเห็นคุณค่าและธำรงรักษาไว้ซึ่งภาษาบาลี
๘. นักเรียนมีความรู้เป็นพื้นฐานในการศึกษาภาษาบาลีในชั้นสูงขึ้น
๙. นักเรียนเข้าใจในคติธรรมวัฒนธรรมและประวัติพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาษาบาลีเกิดความ
ซาบซึ้งในพระพุทธศาสนา
๑๐. นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑
และหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๘

คุณภาพของนักเรียน

สารการเรียนรู้ภาษาบาลี เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสารการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นสารการเรียนรู้เพิ่มเติม ที่นักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องเรียนตั้งแต่ระดับ ๒ ถึง ระดับ ๓ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ศึกษาหลักไวยากรณ์เบื้องต้น เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีความรู้ มีทักษะ กระบวนการด้านภาษาบาลี ในฐานะที่ภาษาบาลีเป็นภาษาที่ใช้จารึกหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ (ระดับ ๒) นักเรียนจะมีคุณภาพ ดังนี้

๑. ได้เรียนรู้และศึกษาประวัติ วิวัฒนาการของภาษาบาลีในสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน
๒. ได้เรียนรู้ ศึกษา กระบวนการอ่าน การฟัง และการออกเสียงตามหลักไวยากรณ์
๓. ได้เรียนรู้ศึกษาหลัก และกระบวนการพูด การเขียน การแต่ง และการแปลตามหลักภาษา
๔. เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในการเชื่อมโยงความรู้ภาษาบาลีกับสารการเรียนรู้อื่นๆ
๕. เป็นผู้มีความสามารถในการนำความรู้ทางภาษาบาลีไปประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์ต่างๆ ในสถานศึกษาและสังคมทั่วไป

สารการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สาระของกลุ่มสารการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หมายถึง องค์ความรู้ที่เป็นมาตรฐานสำหรับนักเรียนภาษาต่างประเทศประกอบด้วยสาระด้านภาษาเพื่อการสื่อสารภาษาและวัฒนธรรมภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสารการเรียนรู้อื่น และภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนโลก

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ใช้มาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามจุดหมายของหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยแบ่งตามสาระหลัก ดังนี้

สารการเรียนรู้ภาษาบาลี หมายถึง ภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ เป็นภาษาที่ใช้จารึกหลักธรรมคำสั่งสอนที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่างๆ ในพระพุทธศาสนา ภาษาบาลีมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สาระที่ ๑ ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาบาลีเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารในสมัยพุทธกาลถึงปัจจุบันเป็นต้นติภาษา ภาษาที่ไม่ใช้สื่อสารแล้วในสังคมโลก แต่ใช้สื่อสารการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา

สาระที่ ๒ ภาษาและวัฒนธรรม หมายถึง ภาษาบาลี (มคธ) ของชาวมคธในประเทศอินเดีย เป็นภาษาที่ใช้มากในสมัยพุทธกาล แสดงออกถึงวิถีชีวิตพฤติกรรมทางสังคม ค่านิยม และความเชื่อที่แสดงออกทางภาษา

สาระที่ ๓ ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสารการเรียนรู้อื่น หมายถึง การเชื่อมโยงความรู้ภาษาบาลีกับสารการเรียนรู้กลุ่มภาษาไทย, สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม, ภาษาอังกฤษ, และคณิตศาสตร์ เป็นต้น

สาระที่ ๔ ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก หมายถึง การใช้ภาษาบาลีในสถานศึกษาและในการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธ ตลอดถึงใช้ภาษาบาลีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

มาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นแก่นักเรียนทุกคน ดังนี้

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หมายถึง ตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนเป็นสำคัญ เป็นมาตรฐานกลางซึ่งเป็นกรอบด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม เพื่อกำหนดเป็นตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ของนักเรียน อันจะนำไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้และการวัดผล การเรียนรู้แบ่งออกเป็น ๘ มาตรฐานตามสาระทั้ง ๔ ดังต่อไปนี้

สาระที่ ๑ ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต ๑.๑ เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

มาตรฐาน ต ๑.๒ มีทักษะการสื่อสารทางภาษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ต ๑.๓ นำเสนอข้อมูลข่าวสารความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยการพูดและการเขียน

สาระที่ ๒ ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต ๒.๑ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ต ๒.๒ เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สาระที่ ๓ ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต ๓.๑ ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ ๔ ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต ๔.๑ ใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม

มาตรฐาน ต ๔.๒ ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้แกนกลาง

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๑	ม.๑/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบาลีไวยากรณ์	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบาลีไวยากรณ์ - ประวัติความเป็นมาของภาษาบาลี - ความหมายของคำว่า “บาลีไวยากรณ์” - รากศัพท์ของคำว่า “บาลี” - รากศัพท์ของคำว่า “ไวยากรณ์” - การแบ่งหมวดบาลีไวยากรณ์
	ม.๑/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง นามศัพท์	นามศัพท์ - โครงสร้างของนามศัพท์ - ความหมายของนามศัพท์ - นามนาม - คุณนาม - สัพพนาม
	ม.๑/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง	ลิงค์, วจนะ, วิภัติ

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สารการเรียนรู้แกนกลาง
	ลิงค์, วจนะ, วิภัติ	- ลิงค์ - วจนะ - วิภัติ
	ม.๑/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง อายตนิบาตและการันต์	อายตนิบาตและการันต์ - อายตนิบาต - การันต์
	ม.๑/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง การแจกการันต์ในปุงลิงค์	การแจก อ, อิ, อี, อุ, อู การันต์ในปุงลิงค์ - อ การันต์ในปุงลิงค์ - อิ การันต์ในปุงลิงค์ - อี การันต์ในปุงลิงค์ - อุ การันต์ในปุงลิงค์ - อู การันต์ในปุงลิงค์
	ม.๑/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง การแจกการันต์ในอิตถิลิงค์	การแจก อา, อิ, อี, อุ, อู การันต์ในอิตถิลิงค์ - อา การันต์ในอิตถิลิงค์ - อิ การันต์ในอิตถิลิงค์ - อี การันต์ในอิตถิลิงค์ - อุ การันต์ในอิตถิลิงค์ - อู การันต์ในอิตถิลิงค์
	ม.๑/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง การแจกการันต์ในนปุงสกลิงค์	การแจก อ, อิ, อุ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อิ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อุ การันต์ในนปุงสกลิงค์
	ม.๑/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง กติปยศัพท์	กติปยศัพท์ - กติปยศัพท์ - อตต - พรหม - ราช - ภควนต - อรหนต - ฆวนต - สตถุ - ปิตุ - มาตุ

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สารการเรียนรู้แกนกลาง
		- มน - กัมม - โค - ศัพทพิเศษ
	ม.๑/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง ปกติสังขยา	สังขยา : ปกติสังขยา - ความหมายของคำว่า “สังขยา” - ประเภทของสังขยา - เอก ศัพท - ทวิ ศัพท - ตติ ศัพท - จตุ ศัพท - ปญจ ศัพท - นว ศัพท - สังขยาจำนวนสิบ - สังขยาจำนวนร้อย จำนวนพัน - วิธีใช้ปกติสังขยา
	ม.๑/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องวิธีต่อปกติสังขยา	วิธีต่อปกติสังขยา - วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับปกติสังขยาด้วย อุตตร ศัพท และ อธิก ศัพท - วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับนามด้วย อุตตร และ อธิก ศัพท รวมกัน - วิธีต่อปกติสังขยา ด้วย จ ศัพท - วิธีต่อปกติสังขยาด้วย อุปริ ศัพท
	ม.๑/๑๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องปุณณสังขยา	สังขยา : ปุณณสังขยา - ความหมายของปุณณสังขยา - ปัจจัยที่ใช้ในปุณณสังขยา - การจัดปุณณสังขยาเข้าในลิงค์ - ปุณณสังขยานับใน ๓ ลิงค์ - วิธีใช้ปุณณสังขยา - อหตม ศัพท - การต่อ อหตม ศัพท เข้ากับปุณณสังขยา - การต่อ อหตม ศัพท เข้ากับปุณณสังขยา แบบมีนามแทรก - การต่อ อหตม ศัพท เข้ากับปกติสังขยา

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สารการเรียนรู้แกนกลาง
		- การต่อ อพฺถม ศัพท์ เข้ากับปกติสังขยา แบบมีนามแทรก
	ม.๑/๑๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องปริสสัพพนาม	สัพพนาม : ปุริสสัพพนาม - ความหมายของสัพพนาม - ประเภทของสัพพนาม - ปุริสสัพพนาม - ต (ปุริสสัพพนาม) - ตุมห ศัพท์ปุริสสัพพนาม - อมฺห ศัพท์ปุริสสัพพนาม
	ม.๑/๑๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องวิเสสนสัพพนาม	สัพพนาม : วิเสสนสัพพนาม - วิเสสนสัพพนาม - ประเภทของวิเสสนสัพพนาม - อนิยมวิเสสนสัพพนาม - นิยมวิเสสนสัพพนาม - สัพพนามทั้งปวงเปลี่ยนรูปได้
	ม.๑/๑๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องอัพยัคศัพท์	อัพยัคศัพท์ - ความหมายของคำว่า “อัพยัคศัพท์” - ประเภทของ “อัพยัคศัพท์” - อุปสัค - นิบาต - ปัจจัย
ม.๒	ม.๒/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง อาชยาด	อาชยาด - ความหมายของอาชยาด - เครื่องปรุงของอาชยาด - ส่วนประกอบที่สำคัญของอาชยาด
	ม.๒/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง วิภัตติ	วิภัตติ - ความหมายของวิภัตติ - การแบ่งหมวดวิภัตติ - ความหมายของชื่อวิภัตติ - วิธีสังเกตวิภัตติ - วิภัตติและการเปลี่ยนแปลง - อาคมในอาชยาด
	ม.๒/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง กาล, บท, วจนะ, บุรุษ	กาล, บท, วจนะ, บุรุษ กาล

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สารการเรียนรู้แกนกลาง
		- ความหมายของกาล - ประเภทของกาล - วิธีสังเกตกาล บท - ความหมายของบท - ประเภทของบท - ประโยชน์ของบท วจนะ - ความหมายของวจนะ - ประเภทของวจนะ - ความแตกต่างระหว่างวจนะนามและวจนะอาขยาต - วิธีใช้วจนะ บุรุษ - ความหมายของบุรุษ - ประเภทของบุรุษ - ความแตกต่างระหว่างบุรุษนามกับบุรุษอาขยาต - วิธีใช้บุรุษ - วิธีสังเกตบุรุษ
	ม.๒/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง ธาตุ	ธาตุ - ความหมายของธาตุ - วิธีสังเกตธาตุ - ธาตุ ๘ หมวด - การเปลี่ยนแปลงของธาตุในหมวดต่างๆ - ธาตุ ๒ - วิธีสังเกตธาตุ ๒ - ธาตุกลับความหมาย - ศัพท์พิเศษที่ใช้นำหน้ากิริยา - กิริยาศัพท์ที่ใช้ดูคุณ - อส ธาตุ
	ม.๒/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง วาจกและปัจจัย	วาจกและปัจจัย วาจก - ความหมายของวาจก - ประเภทของวาจก

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สารการเรียนรู้แกนกลาง
		- วิธีสลั้วจาก - ความสำคัญของจาก - ปัจจัย - ความหมายของปัจจัย - วิธีใช้ปัจจัย - ประเภทของปัจจัย - วิธีลงและเปลี่ยนแปลงปัจจัยในจาก - ปัจจัยพิเศษ-อัฟภาส - คำแปลของ ข, ฉ, ส ปัจจัย - อาย, อีย ปัจจัย - ปัจจัยที่ใช้น้อย - ความสำคัญของปัจจัย
	ม.๒/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง การแปลในจากทั้ง ๕ ที่ใช้กิริยา อาชยาคุมพากย์	การแปลในจากทั้ง ๕ ที่ใช้กิริยาอาชยาคุมพากย์ - การใช้กิริยาอาชยาคุมพากย์ - การแปลมคธเป็นไทยและการแปลไทยเป็นมคธ - ประโยคกัตตุจาก - ประโยคกัมมจาก - ประโยคภาวจาก - ประโยคเหตุกัตตุจาก - ประโยคเหตุกัมมจาก
	ม.๒/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง กิริยากิตก์	กิตก์ : กิริยากิตก์ (วิภัตติ, วจนะ, กาล, ธาตุ, จาก, ปัจจัย) - กิตก์ - ความหมายของคำว่า กิตก์ - วิเคราะห์คำว่า กิตก์ - การแบ่งประเภทของกิตก์ - ธาตุกิตก์ - กิริยากิตก์ - วิภัตติและวจนะ - กาล - การแบ่งประเภทของกาล - ธาตุ - จาก - ปัจจัย

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สารการเรียนรู้แกนกลาง
		- วิธีลงปัจจัย - กิตปัจจัย - กิจปัจจัย - กิตกิจปัจจัย - ตูนาทปัจจัย - บทสุดท้าย
	ม.๒/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องนามกิตก์ รูปและสาธนะ	นามกิตก์ รูปและสาธนะ - นามกิตก์ - สาธนะ - วิเคราะห์แห่งสาธนะ - วิธีปรุงรูปวิเคราะห์
	ม.๒/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องปัจจัยนามกิตก์	ปัจจัยนามกิตก์ - ปัจจัยแห่งนามกิตก์ - วิเคราะห์แห่งนามกิตก์ - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตปัจจัย - กวิ ปัจจัย - ณิ ปัจจัย - ณฺว ปัจจัย - ตุ ปัจจัย - รู ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิจปัจจัย - ข ปัจจัย - ณย ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตกิจปัจจัย - อ ปัจจัย - อิ ปัจจัย - ณ ปัจจัย - เตว ปัจจัย - ติ ปัจจัย - ตุ ปัจจัย - ยุ ปัจจัย - ปัจจัยนอกแบบ
	ม.๒/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์	การใช้กิริยากิตก์

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สารการเรียนรู้แกนกลาง
	เรื่องการใช้กิริยาภิตก	- การใช้กิริยาภิตก - การใช้กิริยาภิตกในการแปลมคธเป็นไทยและการแปลไทยเป็นมคธ - ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ตามวาท - ใช้เป็นวิกติภิตก - ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์อนาทร และลักษณะ - ใช้เป็นกิริยาในระหว่าง - การใช้ ตวา, ตุ ปัจจย และนามภิตก ตวา ปัจจย ใช้ในอรรถ ๘ อย่าง ตุ ปัจจย ใช้ในอรรถ ๒ อย่าง นามภิตก ใช้ใน ๒ แผนก
ม.๓	ม.๓/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องสมาส	สมาส - ความหมายของสมาส - วิเคราะห์คำว่า “สมาส” - ลักษณะรูปวิเคราะห์แห่งสมาส - ประโยชน์ของสมาส - ประเภทของสมาส
	ม.๓/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องกัมมธารยสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๑. กัมมธารยสมาส - วิเสสนบุพพท - วิเสสนุตตรบท - วิเสสโนภยบท - วิเสสโนปมบท - สัมภวานบุพพท - อวธารณบุพพท
	ม.๓/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องทิกุสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๒. ทิกุสมาส - สมาหารทิกุ - อสมาหารทิกุ
	ม.๓/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องตัมปฐิสสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๓. ตัมปฐิสสมาส - ทุตียาตัมปฐิสะ - ตตียาตัมปฐิสะ - จตุตถิตัมปฐิสะ - ปัญจมีตัมปฐิสะ - ฉกฐิตัมปฐิสะ

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สารการเรียนรู้แกนกลาง
		- สัตตมิตุปุริสสะ
	ม.๓/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง ทวันทวสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๔. ทวันทวสมาส - สมาหารทวันทวะ - อสมาหารทวันทวะ
	ม.๓/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง อัพยยิภาวสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๕. อัพยยิภาวสมาส - อุปสัคคบุพพะกะ - นิปาตบุพพะกะ
	ม.๓/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง พหุพพิทิสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๖. พหุพพิทิสมาส - ทุตติยาพหุพพิทิต - ตตติยาพหุพพิทิต - จตุตถิยาพหุพพิทิต - ปัญจมีพหุพพิทิต - ฉกฺขริพหุพพิทิต - สัตตมิตุพหุพพิทิต
	ม.๓/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง สมาสท็อง	สมาสท็อง - สมาสท็อง - ความหมายของสมาสท็อง - สรุปลักษณะของสมาสท็อง
	ม.๓/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง ตัทธิต	ตัทธิต - ตัทธิต - วิเคราะห์คำว่า “ตัทธิต” - ความแตกต่างระหว่างตัทธิตและสมาส - ประเภทของตัทธิต - ศัพท์ที่ใช้ลงปัจจัยตัทธิต - ลักษณะสำคัญของ ณ ปัจจัยและปัจจัยเนื่องด้วย ณ - ปัจจัยที่คล้ายกัน - ปัจจัยที่พ้องกัน - ประโยชน์ของปัจจัย
	ม.๓/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง สามัญญัตตัทธิต	สามัญญัตตัทธิต - โคตตัตตัทธิต - ตรัตยาทิตตัทธิต - ราคาทิตตัทธิต - ขาตาทิตตัทธิต

ชั้น	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- สมุหัตถ์ทิต - ฐานัตถ์ทิต - พหุลัตถ์ทิต - เสฎฐัตถ์ทิต - ตทิสัตถ์ทิต - ปกตัตถ์ทิต - ปุรณัตถ์ทิต - สังฆาตถ์ทิต - วิภาคัตถ์ทิต - อุปมาตถ์ทิต - นิสสิตัตถ์ทิต
	ม.๓/๑๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องภาวตถ์ทิตและอัပ္พยตถ์ทิต	ภาวตถ์ทิต อัပ္พยตถ์ทิต - ภาวตถ์ทิต - อัပ္พยตถ์ทิต

หมายเหตุ : ระดับเป้าหมายตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

รู้ – จำ – เข้าใจ – อธิบาย – วิเคราะห์ – สังเคราะห์ – ประเมินค่า

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสารการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สาระ	ชั้น	ชื่อสาระ	รหัสสาระ	หน่วยกิต	จำนวนชั่วโมง			ภาคเรียน
					สัปดาห์	ภาคเรียน	ปี	
เพิ่มเติม	ม.๑	ภาษาบาลี	ป๒๑๒๐๑	๒.๕	๕	๑๐๐	๒๐๐	ภาคเรียนที่ ๑
	ม.๑	ภาษาบาลี	ป๒๑๒๐๒	๒.๕	๕	๑๐๐	๒๐๐	ภาคเรียนที่ ๒
	ม.๒	ภาษาบาลี	ป๒๒๒๐๓	๒.๕	๕	๑๐๐	๒๐๐	ภาคเรียนที่ ๑
	ม.๒	ภาษาบาลี	ป๒๒๒๐๔	๒.๕	๕	๑๐๐	๒๐๐	ภาคเรียนที่ ๒
	ม.๓	ภาษาบาลี	ป๒๓๒๐๕	๒.๕	๕	๑๐๐	๒๐๐	ภาคเรียนที่ ๑
	ม.๓	ภาษาบาลี	ป๒๓๒๐๖	๒.๕	๕	๑๐๐	๒๐๐	ภาคเรียนที่ ๒

คำอธิบายรายสารการเรียนรู้ภาษาบาลี

รหัสสาระ ป๒๑๒๐๑ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสารการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

เวลา ๕ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๒.๕ หน่วยกิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑

ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์ในเรื่อง ประวัติความเป็นมาของภาษาบาลี ความหมายของคำว่า “บาลีไวยากรณ์” รากศัพท์ของคำว่า “บาลี” รากศัพท์ของคำว่า “ไวยากรณ์” การแบ่งหมวดบาลีไวยากรณ์, โครงสร้างของนามศัพท์ ความหมายของนามศัพท์ นามนาม คุณนาม สัพพนาม, ลิงค์ วจนะ วิภัติ, आयत्तिบาต การันต์, การแจก อ อิ อี อุ อู การันต์ในปุงลึงค์, การแจก อา อิ อี อุ การันต์ในอิตถิลึงค์, และการแจก อ อิ อุ การันต์ในนปุงสกลึงค์

โดยใช้กระบวนการแปล การสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม การสร้างความคิดรวบยอด การฝึกกระบวนการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความหมายอย่างมีวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาคำถามในชีวิต

ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาบาลีในฐานะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกหลักธรรมคำสั่งสอน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

รหัสตัวชี้วัด รวม ๗ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ม.๑/๑ ม.๑/๒ ม.๑/๓ ม.๑/๔ ม.๑/๕ ม.๑/๖ ม.๑/๗

คำอธิบายรายสารการเรียนรู้

รหัสสาระ ป๒๑๒๐๒ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสารการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

เวลา ๕ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๒.๕ หน่วยกิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒

ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์ในเรื่อง กติยศัพท์ ได้แก่ อตต พรหม ราช ภควนตุ อรหนต ฆวนต สตถุ ปิตุ มาตุ มน กम्म โค ศัพท์พิเศษ, ความหมายของคำว่า “สังขยา” ประเภทของสังขยา สังขยาจำนวนสิบ สังขยาจำนวนร้อย จำนวนพัน วิธีใช้ปกติสังขยา วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับปกติสังขยาด้วย อุตตร ศัพท์ และ อธิก ศัพท์ วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับนามด้วย อุตตร และ อธิก ศัพท์ รวมกัน วิธีต่อปกติสังขยา ด้วย จ ศัพท์ วิธีต่อปกติสังขยาด้วย อุปริ ศัพท์, ความหมายของปุณณสังขยา ปัจจัยที่ใช้ในปุณณสังขยา การจัดปุณณสังขยาเข้าในลิงค์ ปุณณสังขยานับใน ๓ ลิงค์ วิธีใช้ปุณณสังขยา อทฺธ ศัพท์ การต่อ อทฺธ ศัพท์ เข้ากับปุณณสังขยา การต่อ อทฺธ ศัพท์ เข้ากับปุณณสังขยา แบบมีนามแทรก การต่อ อทฺธ ศัพท์ เข้ากับปกติสังขยา การต่อ อทฺธ ศัพท์ เข้ากับปกติสังขยา แบบมีนามแทรก, ความหมายของสัพพนาม ประเภทของสัพพนาม ปุริสสัพพนาม ต (ปุริสสัพพนาม) ตุมห ศัพท์ ปุริสสัพพนาม อมห ศัพท์ ปุริสสัพพนาม, วิเสสนสัพพนาม ประเภทของวิเสสนสัพพนาม อนิยมวิเสสนสัพพนาม นิยมวิเสสนสัพพนาม สัพพนามทั้งปวงเปลี่ยนรูปได้, ความหมายของคำว่า “อภัยยศัพท์” ประเภทของ “อภัยยศัพท์” อุปสัค นิบาต ปัจจัย

โดยใช้กระบวนการแปล การสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม การสร้างความคิดรวบยอด การฝึกกระบวนการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความหมายอย่างมีวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาคำถามในชีวิต

ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาบาลีในฐานะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกหลักธรรมคำสั่งสอน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

รหัสตัวชี้วัด รวม ๗ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ม.๑/๘ ม.๑/๙ ม.๑/๑๐ ม.๑/๑๑ ม.๑/๑๒ ม.๑/๑๓ ม.๑/๑๔

คำอธิบายรายสาระการเรียนรู้

รหัสสาระ บ๒๒๒๐๓ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

เวลา ๕ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๒.๕ หน่วยกิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๑

ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์ในเรื่อง ความหมายของอาขยาต เครื่องปรุงของอาขยาต ส่วนประกอบที่สำคัญของอาขยาต, ความหมายของวิภัตติ การแบ่งหมวดวิภัตติ ความหมายของชื่อวิภัตติ วิธีสังเกตวิภัตติ วิภัตติและการเปลี่ยนแปลง อาคมในอาขยาต, ความหมายของกาล ประเภทของกาล วิธีสังเกตกาล, ความหมายของบท ประเภทของบท ประโยชน์ของบท, ความหมายของวจนะ ประเภทของวจนะ ความแตกต่างระหว่างวจนะนามและวจนะอาขยาต วิธีใช้วจนะ, ความหมายของบุรุษ ประเภทของบุรุษ ความแตกต่างระหว่างบุรุษนามกับบุรุษอาขยาต วิธีใช้บุรุษ วิธีสังเกตบุรุษ, ความหมายของธาตุ วิธีสังเกตธาตุ ธาตุ ๘ หมวด การเปลี่ยนแปลงของธาตุในหมวดต่างๆ ธาตุ ๒ วิธีสังเกตธาตุ ๒ ธาตุกลับความหมาย ศัพท์พิเศษที่ใช้นำหน้ากิริยา กิริยา ศัพท์ที่ใช้ดูคุณ อส ธาตุ, ความหมายของวาจก ประเภทของวาจก วิธีสลับวาจก ความสำคัญของวาจก ความหมายของปัจจัย วิธีใช้ปัจจัย ประเภทของปัจจัย วิธีลงและเปลี่ยนแปลงปัจจัยในวาจก ปัจจัยพิเศษ-อภัสส คำแปลของ ข, ฉ, ส ปัจจัย อาย, อีย ปัจจัย ปัจจัยที่ใช้น้อย ความสำคัญของปัจจัย

การแปลในวาททั้ง ๕ ที่ใช้กิริยาอาขยาตคุมพากย์ การใช้กิริยาอาขยาตคุมพากย์ การแปลมคธเป็นไทยและการแปลไทยเป็นมคธ ประโยคกัตตุวาทก ประโยคกัมมวาทก ประโยคภาววาทก ประโยคเหตุกัตตุวาทก ประโยคเหตุกัมมวาทก

โดยใช้กระบวนการแปล การสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม การสร้างความคิดรวบยอด การฝึกกระบวนการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความหมายอย่างมีวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิต

ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาบาลีในฐานะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกหลักธรรมคำสั่งสอน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

รหัสตัวชี้วัด รวม ๖ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓ ม.๒/๔ ม.๒/๕ ม.๒/๖

คำอธิบายรายสาระการเรียนรู้

รหัสสาระ บ๒๒๒๐๔ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

เวลา ๕ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๒.๕ หน่วยกิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒

ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์ในเรื่อง กิตก์ ความหมายของคำว่า กิตก์ วิเคราะห์คำว่า กิตก์ การแบ่งประเภทของกิตก์ ธาตุกิตก์ กิริยากิตก์ วิภัติและวจนะ กาล การแบ่งประเภทของกาล ธาตุ วาทก ปัจจัย วิธีลงปัจจัย กิตปัจจัย กิจปัจจัย กิตกิจปัจจัย ตูนาทปัจจัยบทสุดท้าย, นามกิตก์ สาธนะ วิเคราะห์แห่งสาธนะ วิธีปรุปรูวิเคราะห์, ปัจจัยแห่งนามกิตก์ วิเคราะห์แห่งนามกิตก์ ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตปัจจัย ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิจปัจจัย ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตกิจปัจจัย ปัจจัยนอกแบบ, การใช้กิริยากิตก์ การใช้กิริยากิตก์ในการแปลมคธเป็นไทยและการแปลไทยเป็นมคธ ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ตามวาทก ใช้เป็นวิภัติกัตตา ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์อนาทรและลักษณะ ใช้เป็นกิริยาในระหว่าง และการใช้ ตวา, **ต** ปัจจัย และนามกิตก์

โดยใช้กระบวนการแปล การสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม การสร้างความคิดรวบยอด การฝึกกระบวนการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความหมายอย่างมีวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิต

ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาบาลีในฐานะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกหลักธรรมคำสั่งสอน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

รหัสตัวชี้วัด รวม ๔ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ม.๒/๗ ม.๒/๘ ม.๒/๙ ม.๒/๑๐

คำอธิบายรายสาระการเรียนรู้

รหัสสาระ บ๒๓๒๐๕ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

เวลา ๕ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๒.๕ หน่วยกิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑

ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์ในเรื่อง ความหมายของสมาส วิเคราะห์คำว่า “สมาส” ลักษณะรูปวิเคราะห์แห่งสมาส ประโยชน์ของสมาส ประเภทของสมาส, สมาสว่าโดยชื่อ ๖ อย่าง ได้แก่ ๑. กัมมธารยสมาส, ๒. ทิคุสมาส, ๓. ตัปปุริสสมาส, ๔. ทวันทวสมาส, ๕. อัปยयीถวสมาส, และ ๖. พหุพพิทสมาส, สมาสต้องความหมายของสมาสต้อง สรุปลักษณะของสมาสต้อง

โดยใช้กระบวนการแปล การสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม การสร้างความคิดรวบยอด การฝึกกระบวนการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความหมายอย่างมีวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาคำสั่งสอน

ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาบาลีในฐานะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกหลักธรรมคำสั่งสอน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

รหัสตัวชี้วัด รวม ๘ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ม.๓/๑ ม.๓/๒ ม.๓/๓ ม.๓/๔ ม.๓/๕ ม.๓/๖ ม.๓/๗ ม.๓/๘

คำอธิบายรายสาระการเรียนรู้

รหัสสาระ บ๒๓๒๐๖ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

เวลา ๕ ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน ๒.๕ หน่วยกิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒

ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์ในเรื่อง ตัทธิธ วิเคราะห์คำว่า “ตัทธิธ” ความแตกต่างระหว่างตัทธิธและสมาส ประเภทของตัทธิธ ศัพท์ที่ใช้ลงปัจจัยตัทธิธ ลักษณะสำคัญของ ณ ปัจจัยและปัจจัยเนื่องด้วย ณ ปัจจัยที่คล้ายกัน ปัจจัยที่พ้องกัน ประโยชน์ของปัจจัย, สามัญญัตติธ ๑๕ อย่าง ได้แก่ โคตตตัทธิธ ตรติยาติตัทธิธ ราคาติตัทธิธ ซาตาติตัทธิธ สมุหัตติธ ฐานัตติธ พหุลัตติธ เสฏฐัตติธ ตทสสัถิตติธ ปกตัตติธ ปุณณัตติธ สังขยัตติธ วิภาคัตติธ อุปมาัตติธ และนิสสิตัตติธ, ภาวัตติธ อัปยัตติธ

โดยใช้กระบวนการแปล การสอนแบบพุทธวิธี การปฏิบัติงานกลุ่ม การสร้างความคิดรวบยอด การฝึกกระบวนการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความหมายอย่างมีวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาคำสั่งสอน

ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาบาลีในฐานะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกหลักธรรมคำสั่งสอน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

รหัสตัวชี้วัด รวม ๓ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

ม.๓/๙ ม.๓/๑๐ ม.๓/๑๑

แบบวิเคราะห์คำอธิบายรายสาระการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓)
สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	คุณลักษณะอันพึงประสงค์
มาตรฐาน ต ม.๑/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ บาลีไวยากรณ์	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบาลี ไวยากรณ์ - ประวัติความเป็นมาของภาษา บาลี - ความหมายของคำว่า “บาลี ไวยากรณ์” - รากศัพท์ของคำว่า “บาลี” - รากศัพท์ของคำว่า “ไวยากรณ์” - การแบ่งหมวดบาลีไวยากรณ์	กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ อุปมา-อุปไมย (การ เปรียบเทียบ) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ ปุจฉา-วิสัชนา (การถาม- ตอบ) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ ธรรมสาส์กัจฉา (การ สนทนา) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ อริยสัจ ๔ (กำหนดปัญหา, ตั้งสมมุติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ สรุป) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ ไตรสิกขา (ระเบียบวินัย, จิตใจแน่วแน่, แก้ปัญหา ถูกต้อง) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ พหุสูตร (ฟังมากๆ, เขียน มากๆ, ถามมากๆ, คิด วิเคราะห์มากๆ) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ โยนิโสมนสิการ (การทำไว้ใน ใจโดยแยกกาย, การใช้ ความคิดอย่างถูกวิธี) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ โยนิโสมนสิการ (สร้าง ศรัทธาและวิศิตให้กับ ผู้เรียน) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ อิทธิบาท ๔ (พอใจในสิ่งที่ เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่ เรียนรู้เสมอ, มุ่งมั่นและเอา ใจใส่ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย ๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒. ซื่อสัตย์สุจริต ๓. มีวินัย ๔. ใฝ่เรียนรู้ ๕. อยู่อย่างพอเพียง ๖. มุ่งมั่นในการทำงาน ๗. รักความเป็นไทย ๘. มีจิตสาธารณะ ๙. สถานศึกษาเพิ่มเติม ๑๐. ฯลฯ
มาตรฐาน ต ม.๑/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องนามศัพท์	นามศัพท์ - โครงสร้างของนามศัพท์ - ความหมายของนามศัพท์ - นามนาม - คุณนาม - สัพพนาม		
มาตรฐาน ต ม.๑/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องลิงค์, วจนะ, วิภัติ	ลิงค์, วจนะ, วิภัติ - ลิงค์ - วจนะ - วิภัติ		
มาตรฐาน ต ม.๑/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องอายตนิบาตและการันต์	อายตนิบาตและการันต์ - อายตนิบาต - การันต์		
มาตรฐาน ต ม.๑/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องการแจกการันต์ใน ปุงลิงค์	การแจก อ, อิ, อี, อุ, อู การันต์ ในปุงลิงค์ - อ การันต์ในปุงลิงค์ - อิ การันต์ในปุงลิงค์ - อี การันต์ในปุงลิงค์ - อุ การันต์ในปุงลิงค์ - อู การันต์ในปุงลิงค์		
มาตรฐาน ต ม.๑/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องการแจกการันต์ในอิตถิลิงค์	การแจก อา, อิ, อี, อุ, อู การันต์ ในอิตถิลิงค์ - อา การันต์ในอิตถิลิงค์ - อิ การันต์ในอิตถิลิงค์ - อี การันต์ในอิตถิลิงค์ - อุ การันต์ในอิตถิลิงค์ - อู การันต์ในอิตถิลิงค์		

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	คุณลักษณะอันพึงประสงค์
มาตรฐาน ต.ม.๑/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องการแจกการันต์ใน นปฺงสกลิงค์	การแจก อ, อิ, อุ การันต์ใน นปฺงสกลิงค์ - อ การันต์ในนปฺงสกลิงค์ - อิ การันต์ในนปฺงสกลิงค์ - อุ การันต์ในนปฺงสกลิงค์	นำไปใช้) - การปฏิบัติงานกลุ่ม - การสร้างความคิดรวบยอด - การฝึกกระบวนการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อ ความ	
มาตรฐาน ต.ม.๑/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่อง กติปยศัพท์	กติปยศัพท์ - กติปยศัพท์ - อตต - พรหม - ราช - ภควนต - อรหนต - ฆวนต - สตถ - ปิต - มาตุ - มน - กम्म - โค - ศัพท์พิเศษ	- การแก้ปัญหา - การสร้างคำถาม-คำตอบ ที่ สอดคล้องกับปัญหา - อื่นๆ (สถานศึกษาเพิ่มเติม) - ฯลฯ	
มาตรฐาน ต.ม.๑/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องปกติสังขยา	สังขยา : ปกติสังขยา - ความหมายของคำว่า “สังขยา” - ประเภทของสังขยา - เอก ศัพท์ - ทวิ ศัพท์ - ตติ ศัพท์ - จตุ ศัพท์ - ปญจ ศัพท์ - นว ศัพท์ - สังขยาจำนวนสิบ - สังขยาจำนวนร้อย จำนวนพัน - วิธีใช้ปกติสังขยา		

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	คุณลักษณะอันพึงประสงค์
มาตรฐาน ต.ม.๑/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องวิธีต่อปกติสังขยา	วิธีต่อปกติสังขยา - วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับปกติสังขยาด้วย อุตฺตร ศัพท์ และ อธิก ศัพท์ - วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับนามด้วย อุตฺตร และ อธิก ศัพท์ รวมกัน - วิธีต่อปกติสังขยาด้วย จ ศัพท์ - วิธีต่อปกติสังขยาด้วย อุปริศัพท์		
มาตรฐาน ต.ม.๑/๑๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องปุณฺณสังขยา	สังขยา : ปุณฺณสังขยา - ความหมายของปุณฺณสังขยา - ปัจจัยที่ใช้ในปุณฺณสังขยา - การจัดปุณฺณสังขยาเข้าในลิงค์ - ปุณฺณสังขยานับใน ๓ ลิงค์ - วิธีใช้ปุณฺณสังขยา - อหฺตม ศัพท์ - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับ ปุณฺณสังขยา - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับ ปุณฺณสังขยาแบบมีนามแทรก - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับ ปกติสังขยา - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับ ปกติสังขยาแบบมีนามแทรก		
มาตรฐาน ต.ม.๑/๑๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องปริสสัพพนาม	สัพพนาม : ปริสสัพพนาม - ความหมายของสัพพนาม - ประเภทของสัพพนาม - ปริสสัพพนาม - ต (ปริสสัพพนาม) - ตุมฺห ศัพท์ปริสสัพพนาม - อมฺห ศัพท์ปริสสัพพนาม		

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	คุณลักษณะอันพึงประสงค์
มาตรฐาน ต.ม.๑/๑๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องวิเศษนสัพพนาม	สัพพนาม : วิเศษนสัพพนาม - วิเศษนสัพพนาม - ประเภทของวิเศษนสัพพนาม - อนิยมวิเศษนสัพพนาม - นิยมวิเศษนสัพพนาม - สัพพนามทั้งปวงเปลี่ยนรูปได้		
มาตรฐาน ต.ม.๑/๑๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องอัพยศัพท์	อัพยศัพท์ - ความหมายของคำว่า “อัพยศัพท์” - ประเภทของ “อัพยศัพท์” - อุปสัค - นิบาต - ปัจจัย		

หมายเหตุ : ในช่องทักษะ/กระบวนการ และช่องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาสามารถกำหนดเองได้ตาม
ความเหมาะสมของเนื้อหาที่สอน และคุณลักษณะที่สถานศึกษาพึงประสงค์

แบบวิเคราะห์คำอธิบายรายสาระการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓)

สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	เนื้อหา/ความรู้
มาตรฐาน ต.ม.๒/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องอาชยาด	อาชยาด - ความหมายของอาชยาด - เครื่องปรุงของอาชยาด - ส่วนประกอบที่สำคัญของ อาชยาด	กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ อุปมา-อุปไมย (การ เปรียบเทียบ)	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย ๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒. ซื่อสัตย์สุจริต ๓. มีวินัย

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	เนื้อหา/ความรู้
มาตรฐาน ต.ม.๒/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องวิภัติ	วิภัติ - ความหมายของวิภัติ - การแบ่งหมวดวิภัติ - ความหมายของชื่อวิภัติ - วิธีสังเกตวิภัติ - วิภัติและการเปลี่ยนแปลง - อาคมในอาขยาต	- การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ ปุจฉา-วิสัชนา (การถาม- ตอบ) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ ธรรมสากัจฉา (การ สนทนา) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ อริยสัจ ๔ (กำหนดปัญหา, ตั้งสมมุติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ สรุป) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ ไตรสิกขา (ระเบียบวินัย, จิตใจแน่วแน่, แก้ปัญหา ถูกต้อง) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ พหุสูตร (ฟังมากๆ, เขียน มากๆ, ถามมากๆ, คิด วิเคราะห์มากๆ) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ โยนิโสมนสิการ (การทำให้ เข้าใจโดยแยกกาย, การใช้ ความคิดอย่างถูกวิธี) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ โยนิโสมนสิการ (สร้าง ศรัทธาและวิธีคิดให้กับ ผู้เรียน) - การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ อิทธิบาท ๔ (พอใจในสิ่งที่ เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่ เรียนรู้, มุ่งมั่นและเอา ใจใส่ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อน นำไปใช้) - การปฏิบัติงานกลุ่ม - การสร้างความคิดรวบยอด - การฝึกกระบวนการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อ	๔. ใฝ่เรียนรู้ ๕. อยู่อย่างพอเพียง ๖. มุ่งมั่นในการทำงาน ๗. รักความเป็นไทย ๘. มีจิตสาธารณะ ๙. สถานศึกษาเพิ่มเติม ๑๐. ฯลฯ
มาตรฐาน ต.ม.๒/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องกาล, บท, วจนะ, บุรุษ	กาล, บท, วจนะ, บุรุษ กาล - ความหมายของกาล - ประเภทของกาล - วิธีสังเกตกาล บท - ความหมายของบท - ประเภทของบท - ประโยชน์ของบท วจนะ - ความหมายของวจนะ - ประเภทของวจนะ - ความแตกต่างระหว่างวจนะ นามและวจนะอาขยาต - วิธีใช้วจนะ บุรุษ - ความหมายของบุรุษ - ประเภทของบุรุษ - ความแตกต่างระหว่างบุรุษ นามกับบุรุษอาขยาต - วิธีใช้บุรุษ - วิธีสังเกตบุรุษ		
มาตรฐาน ต.ม.๒/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องธาตุ	ธาตุ - ความหมายของธาตุ - วิธีสังเกตธาตุ - ธาตุ ๘ หมวด - การเปลี่ยนแปลงของธาตุใน หมวดต่างๆ - ธาตุ ๒ - วิธีสังเกตธาตุ ๒		

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	เนื้อหา/ความรู้
	- ธาตุกลับความหมาย - ศัพท์พิเศษที่ใช้นำหน้ากริยา - กริยาศัพท์ที่ใช้ดูคุณ - อสุ ธาตุ	ความ - การแก้ปัญหา - การสร้างคำถาม-คำตอบ ที่สอดคล้องกับปัญหา - อื่นๆ (สถานศึกษาเพิ่มเติม) - ฯลฯ	
มาตรฐาน ต ม.๒/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องวากและปัจจัย	วากและปัจจัย วาก - ความหมายของวาก - ประเภทของวาก - วิธีสลับวาก - ความสำคัญของวาก ปัจจัย - ความหมายของปัจจัย - วิธีใช้ปัจจัย - ประเภทของปัจจัย - วิธีลงและเปลี่ยนแปลงปัจจัยในวาก - ปัจจัยพิเศษ-อักษาส คำแปลของ ข, ฉ, ส ปัจจัย อาย, อีย ปัจจัย ปัจจัยที่ใช้น้อย - ความสำคัญของปัจจัย		
มาตรฐาน ต ม.๒/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องการแปลในวากทั้ง ๕ ที่ใช้กิริยาอาขยาตคุมพากย์	การแปลในวากทั้ง ๕ ที่ใช้กิริยา อาขยาตคุมพากย์ - การใช้กิริยาอาขยาตคุมพากย์ - การแปลมคธเป็นไทยและการแปลไทยเป็นมคธ ประโยคกัตตวาก ประโยคกัมมวาก ประโยคภาววาก ประโยคเหตุกัตตวาก ประโยคเหตุกัมมวาก		
มาตรฐาน ต ม.๒/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องกิริยากิตก์	กิตก์ : กิริยากิตก์ (วิภัตติ, วจนะ, กาล, ธาตุ, วาก, ปัจจัย) - กิตก์ - ความหมายของคำว่า กิตก์ - วิเคราะห์คำว่า กิตก์ - การแบ่งประเภทของกิตก์		

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	เนื้อหา/ความรู้
	- ธาตุกิตก์ - กิริยากิตก์ - วิภัติและวงชนะ - กาล		
	- การแบ่งประเภทของกาล - ธาตุ - วาจก - ปัจจัย - วิธีลงปัจจัย - กิตปัจจัย - กิจปัจจัย - กิตกิจปัจจัย - ตุนาธิปัจจัย - บทสุดท้าย		
มาตรฐาน ต.ม.๒/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องนามกิตก์ รูปและ สาธนะ	นามกิตก์ รูปและสาธนะ - นามกิตก์ - สาธนะ - วิเคราะห์แห่งสาธนะ - วิธีปรุงรูปวิเคราะห์		

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	เนื้อหา/ความรู้
มาตรฐาน ต.๒/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องปัจจัยนามกิตก์	ปัจจัยนามกิตก์ - ปัจจัยแห่งนามกิตก์ - วิเคราะห์แห่งนามกิตก์ - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวด กิตปัจจัย กวิ ปัจจัย ณิ ปัจจัย ณฺว ปัจจัย ตุ ปัจจัย รู ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวด กิจปัจจัย ข ปัจจัย ณฺย ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวด กิตกิจปัจจัย อ ปัจจัย อิ ปัจจัย ณ ปัจจัย เตว ปัจจัย ติ ปัจจัย ตุ ปัจจัย ยุ ปัจจัย ปัจจัยนอกแบบ		

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	เนื้อหา/ความรู้
มาตรฐาน ต.ม.๒/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องการใช้กริยาภิตก	การใช้กริยาภิตก - การใช้กริยาภิตก - การใช้กริยาภิตกในการแปล มคธเป็นไทยและการแปลไทย เป็นมคธ - ใช้เป็นกริยาคุมพากย์ตาม วาทก - ใช้เป็นวิภิตกัตตา - ใช้เป็นกริยาคุมพากย์ อนาทร และลักษณะ - ใช้เป็นกริยาในระหว่าง - การใช้ ตฺวา, ตฺ ปัจจย และ นามภิตก ตฺวา ปัจจย ใช้ในอรรถ ๘ อย่าง ตฺ ปัจจย ใช้ในอรรถ ๒ อย่าง นามภิตก ใช้ใน ๒ แผนก		

หมายเหตุ : ในช่องทักษะ/กระบวนการ และช่องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาสามารถกำหนดเองได้ตาม
ความเหมาะสมของเนื้อหาที่สอน และคุณลักษณะที่สถานศึกษาพึงประสงค์

แบบวิเคราะห์คำอธิบายรายการเรียนรู้อัตระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓)

สารการเรียนรู้ภาษาบาลี กลุ่มสารการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	เนื้อหา/ความรู้
มาตรฐาน ต ม.๓/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องสมาส	สมาส - ความหมายของสมาส - วิเคราะห์คำว่า “สมาส” - ลักษณะรูปวิเคราะห์แห่งสมาส - ประโยชน์ของสมาส - ประเภทของสมาส	กระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วย - การเรียนรู้พุทธิวิธีแบบอุปมา-อุปไมย (การเปรียบเทียบ) - การเรียนรู้พุทธิวิธีแบบปุจฉา-วิสัชนา (การถาม-ตอบ) - การเรียนรู้พุทธิวิธีแบบธรรมสากัจฉา (การสนทนา) - การเรียนรู้พุทธิวิธีแบบอริยสัจ ๔ (กำหนดปัญหา, ตั้งสมมุติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ สรุป)	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ประกอบด้วย ๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒. ซื่อสัตย์สุจริต ๓. มีวินัย ๔. ใฝ่เรียนรู้ ๕. อยู่อย่างพอเพียง ๖. มุ่งมั่นในการทำงาน ๗. รักความเป็นไทย ๘. มีจิตสาธารณะ ๙. สถานศึกษาเพิ่มเติม ๑๐. ฯลฯ
มาตรฐาน ต ม.๓/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องกัมมธรรยสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๑. กัมมธรรยสมาส - วิเสสนบุพพบท - วิเสสนุตตรบท - วิเสสนภยบท - วิเสสนปมบท - สัมภวานบุพพบท - อวธารณบุพพบท	- การเรียนรู้พุทธิวิธีแบบไตรสิกขา (ระเบียบวินัย, จิตใจแน่วแน่, แก้ปัญหาถูกต้อง)	
มาตรฐาน ต ม.๓/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องทิกุสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๒. ทิกุสมาส - สมาหารทิกุ - อสมาหารทิกุ	- การเรียนรู้พุทธิวิธีแบบพหูสูต (ฟังมากๆ, เขียนมากๆ, ถอนมากๆ, คิดวิเคราะห์มากๆ)	
มาตรฐาน ต ม.๓/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องตปัริสสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๓. ตปัริสสมาส - ทุตติยาตปัริสสะ - ตตติยาตปัริสสะ - จตตติยาตปัริสสะ - ปัญจมีตปัริสสะ - ฉัญฐิตตปัริสสะ	- การเรียนรู้พุทธิวิธีแบบโยนิโสมนสิการ (การทำให้เข้าใจโดยแยกคาย, การใช้	

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สารการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	เนื้อหา/ความรู้
	- สัตตมัตตปุริสส	ความคิดอย่างถูกวิธี)	
มาตรฐาน ต ม.๓/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องทวันทวสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๔. ทวันทวสมาส - สมหาทวันทวะ - อสมหาทวันทวะ	- การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ โยนิโสมนสิการ (สร้าง ศรัทธาและวิธีคิดให้กับ ผู้เรียน)	
มาตรฐาน ต ม.๓/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องอภัยยิภาวสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๕. อภัยยิภาวสมาส - อุปสัคคบุพพะกะ - นิปาตบุพพะกะ	- การเรียนรู้พุทธวิธีแบบ อิทธิบาท ๔ (พอใจในสิ่งที่ เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่ เรียนรู้เสมอ, มุ่งมั่นและเอา ใจใส่ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อน นำไปใช้)	
มาตรฐาน ต ม.๓/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องพหุพพิทสมาส	สมาสว่าโดยชื่อ : ๖. พหุพพิทสมาส - ทุตติยาพหุพพิท - ตตติยาพหุพพิท - จตุตถิยาพหุพพิท - ปัญจมีพหุพพิท - ฉกฺขีพหุพพิท - สัตตมีพหุพพิท	- การปฏิบัติงานกลุ่ม - การสร้างความคิดรวบยอด - การฝึกกระบวนการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อ ความ	
มาตรฐาน ต ม.๓/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องสมาสหัง	สมาสหัง - สมาสหัง - ความหมายของสมาสหัง - สรุปลักษณะของสมาสหัง	- การแก้ปัญหา - การสร้างคำถาม-คำตอบ ที่ สอดคล้องกับปัญหา - อื่นๆ (สถานศึกษาเพิ่มเติม)	
มาตรฐาน ต ม.๓/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องตัทธิต	ตัทธิต - ตัทธิต - วิเคราะห์คำว่า “ตัทธิต” - ความแตกต่างระหว่างตัทธิต และสมาส - ประเภทของตัทธิต - ศัพท์ที่ใช้ลงปัจจัยตัทธิต - ลักษณะสำคัญของ ณ ปัจจัย และปัจจัยเนื่องด้วย ณ - ปัจจัยที่คล้ายกัน - ปัจจัยที่พ้องกัน - ประโยชน์ของปัจจัย	- ฯลฯ	

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ (เพิ่มเติม)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง		
	เนื้อหา/ความรู้	ทักษะ/กระบวนการ	เนื้อหา/ความรู้
มาตรฐาน ต ม.๓/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องสามัญญัตถิต	สามัญญัตถิต - โคตตัตถิต - ตริตยาตถิต - ราคาตถิต - ชาตาตถิต - สมุหัตถิต - ฐานตถิต - พหุลตถิต - เสฏฐตถิต - ตทิสสัถิต - ปกตัตถิต - ปุณตถิต - สังขยาตถิต - วิภาคตถิต - อุปมาตถิต - นิสิตตถิต		
มาตรฐาน ต ม.๓/๑๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องภาวตถิตและ อภัยตถิต	ภาวตถิต อภัยตถิต - ภาวตถิต - อภัยตถิต		

หมายเหตุ : ในช่องทักษะ/กระบวนการ และช่องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาสามารถกำหนดเองได้ตาม
ความเหมาะสมของเนื้อหาที่สอน และคุณลักษณะที่สถานศึกษาพึงประสงค์

หน่วยการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ลำดับที่	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้
๑	มาตรฐาน ต ม.๑/๑	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบาลีไวยากรณ์
๒	มาตรฐาน ต ม.๑/๒	นามศัพท์
๓	มาตรฐาน ต ม.๑/๓	ลิงค์, วจนะ, วิภัตติ
๔	มาตรฐาน ต ม.๑/๔	อายตนิบาตและการันต์
๕	มาตรฐาน ต ม.๑/๕	การแจก อ, อิ, อี, อุ, อู การันต์ในปุงลิงค์
๖	มาตรฐาน ต ม.๑/๖	การแจก อา, อี, อี, อุ, อู การันต์ในอิตถิลิงค์
๗	มาตรฐาน ต ม.๑/๗	การแจก อ, อิ, อุ การันต์ในนปุงสกลิงค์
๘	มาตรฐาน ต ม.๑/๘	กติปยศัพท์
๙	มาตรฐาน ต ม.๑/๙	สังขยา : ปกตีสังขยา

๑๐	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๐	วิธีต่อปกติสังขยา
๑๑	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๑	สังขยา : ปุณฺณสังขยา
๑๒	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๒	สัพพนาม : ปุริสสัพพนาม
๑๓	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๓	สัพพนาม : วิเสสนสัพพนาม
๑๔	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๔	อภัยยคัพพท์
รวม ๑๔ หน่วยการเรียนรู้ จำนวน ๑๔ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้		

หน่วยการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ลำดับที่	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้
๑	มาตรฐาน ต ม.๒/๑	อาขยาต
๒	มาตรฐาน ต ม.๒/๒	วิภัตติ
๓	มาตรฐาน ต ม.๒/๓	กาล, บท, วจนะ, บุรุษ
๔	มาตรฐาน ต ม.๒/๔	ธาตุ
๕	มาตรฐาน ต ม.๒/๕	วากและปัจจัย
๖	มาตรฐาน ต ม.๒/๖	การแปลในวากทั้ง ๕ ที่ใช้กิริยาอาขยาตคฺมุพากย
๗	มาตรฐาน ต ม.๒/๗	กิตก์ : กิริยากิตก์
๘	มาตรฐาน ต ม.๒/๘	นามกิตก์ รูปและสาธนะ
๙	มาตรฐาน ต ม.๒/๙	ปัจจัยนามกิตก์
๑๐	มาตรฐาน ต ม.๒/๑๐	การใช้กิริยากิตก์
รวม ๑๐ หน่วยการเรียนรู้ จำนวน ๑๐ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้		

หน่วยการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ลำดับที่	ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้
๑	มาตรฐาน ต ม.๓/๑	สมาส
๒	มาตรฐาน ต ม.๓/๒	สมาสว่าโดยชื่อ : ๑ กัมมธารยสมาส
๓	มาตรฐาน ต ม.๓/๓	สมาสว่าโดยชื่อ : ๒. ทิคุสมาส
๔	มาตรฐาน ต ม.๓/๔	สมาสว่าโดยชื่อ : ๓. ตัปฺปฺริสสมาส

๕	มาตรฐาน ต ม.๓/๕	สมาสว่าโดยชื่อ : ๔. ทวันทวสมาส
๖	มาตรฐาน ต ม.๓/๖	สมาสว่าโดยชื่อ : ๕. อัพยยีภาวสมาส
๗	มาตรฐาน ต ม.๓/๗	สมาสว่าโดยชื่อ : ๖. พหุพพิหิสมาส
๘	มาตรฐาน ต ม.๓/๘	สมาสทั้ง
๙	มาตรฐาน ต ม.๓/๙	ทัตติ
๑๐	มาตรฐาน ต ม.๓/๑๐	สามัญญทัตติ
๑๑	มาตรฐาน ต ม.๓/๑๑	ภาวทัตติ อัพยยทัตติ
รวม ๑๑ หน่วยการเรียนรู้ จำนวน ๑๑ ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้		

โครงสร้างสาระการเรียนรู้ภาษาบาลี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๒.๕ หน่วยกิต เวลา ๒๐๐ ชั่วโมง (ภาคเรียนที่ ๑ และ ๒)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับบาลีไวยากรณ์	มาตรฐาน ต ม.๑/๑	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบาลีไวยากรณ์ - ประวัติความเป็นมาของภาษาบาลี - ความหมายของคำว่า “บาลีไวยากรณ์” - รากศัพท์ของคำว่า “บาลี” - รากศัพท์ของคำว่า “ไวยากรณ์” - การแบ่งหมวดบาลีไวยากรณ์	๕	๕
๓	นามศัพท์	มาตรฐาน ต ม.๑/๓	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง นามศัพท์ - โครงสร้างของนามศัพท์ - ความหมายของนามศัพท์ - นามนาม - คุณนาม - สัพพนาม	๑๐	๑๐
๓	ลิงค์, วจนะ, วิภัติ	มาตรฐาน ต ม.๑/๔	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง ลิงค์, วจนะ, วิภัติ - ลิงค์ - วจนะ - วิภัติ	๑๐	๑๐
๔	อายตนิบาตและ การันต์	มาตรฐาน ต ม.๑/๕	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง อายตนิบาตและการันต์ - อายตนิบาต - การันต์	๕	๕
๕	การแจก อ, อิ, อี, อุ, อุ การันต์ในปุงลิงค์	มาตรฐาน ต ม.๑/๖	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง การแจก อ, อิ, อี, อุ, อุ การันต์ในปุงลิงค์ - อ การันต์ในปุงลิงค์ - อิ การันต์ในปุงลิงค์ - อี การันต์ในปุงลิงค์ - อุ การันต์ในปุงลิงค์ - อุ การันต์ในปุงลิงค์	๒๕	๒๕
๖	การแจก อา, อิ, อี, อุ, อุ การันต์ในอิติลึงค์	มาตรฐาน ต ม.๑/๗	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง การแจก อา, อิ, อี, อุ, อุ การันต์ในอิติลึงค์ - อา การันต์ในอิติลึงค์ - อิ การันต์ในอิติลึงค์ - อี การันต์ในอิติลึงค์	๒๕	๒๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- อุ การันต์ในอิตถิลิงค์ - อู การันต์ในอิตถิลิงค์		
๗	การแจก อ, อิ, อุ การันต์ในนปุงสกลิงค์	มาตรฐาน ต ม.๑/๘	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง การแจก อ, อิ, อุ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อิ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อุ การันต์ในนปุงสกลิงค์	๒๐ 	๒๐
รวมภาคเรียนที่ ๑				๑๐๐	๑๐๐

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	กติปยศัพท์	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๐	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง กติปยศัพท์ - กติปยศัพท์ - อตต - พรหม - ราช - ภควนต - อรหนต - ภวนต - สตถ - ปิต - มาตุ - มน - กมม - โค - ศัพท์พิเศษ	๓๐ 	๓๐
๒	สังขยา : ปกติสังขยา	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๑	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง สังขยา : ปกติสังขยา - ความหมายของคำว่า “สังขยา” - ประเภทของสังขยา - เอก ศัพท์ - ทวิ ศัพท์ - ตติ ศัพท์ - จตุ ศัพท์ - ปณจ ศัพท์ - นว ศัพท์ - สังขยาจำนวนสิบ	๑๕ 	๑๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- สังขยาจำนวนร้อย จำนวนพัน - วิธีใช้ปกติสังขยา		
๓	วิธีต่อปกติสังขยา	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๒	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่องวิธีต่อปกติสังขยา - วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับปกติสังขยาด้วย อุตตรศัพท์ และ อธิก ศัพท์ - วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับนามด้วย อุตตร และ อธิก ศัพท์ รวมกัน - วิธีต่อปกติสังขยา ด้วย จ ศัพท์ - วิธีต่อปกติสังขยาด้วย อุปริ ศัพท์	๑๐	๑๐
๔	สังขยา : ปุณฺณสังขยา	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๓	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่องสังขยา : ปุณฺณสังขยา - ความหมายของปุณฺณสังขยา - ปัจจัยที่ใช้ในปุณฺณสังขยา - การจัดปุณฺณสังขยาเข้าในลิงค์ - ปุณฺณสังขยานับใน ๓ ลิงค์ - วิธีใช้ปุณฺณสังขยา - อหฺตม ศัพท์ - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับปุณฺณสังขยา - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับปุณฺณสังขยาแบบมีนามแทรก - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับปกติสังขยา - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับปกติสังขยาแบบมีนามแทรก	๑๐	๑๐
๕	ศัพท์นาม : ปฺริสศัพท์นาม	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๔	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่องศัพท์นาม : ปฺริสศัพท์นาม - ความหมายของศัพท์นาม - ประเภทของศัพท์นาม - ปฺริสศัพท์นาม - ต (ปฺริสศัพท์นาม) - ตุมฺห ศัพท์ปฺริสศัพท์นาม - อมฺห ศัพท์ปฺริสศัพท์นาม	๑๕	๑๕
๖	ศัพท์นาม : วิเสสนศัพท์นาม	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๕	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่องศัพท์นาม : วิเสสนศัพท์นาม - วิเสสนศัพท์นาม - ประเภทของวิเสสนศัพท์นาม - อนิยมวิเสสนศัพท์นาม	๑๐	๑๐

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- นิยมวิเสสนศัพท์นาม - ศัพท์นามทั้งปวงเปลี่ยนรูปได้		
๗	อภัยศัพท์	มาตรฐาน ต ม.๑/๑๖	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง อภัยศัพท์ - ความหมายของคำว่า “อภัยศัพท์” - ประเภทของ “อภัยศัพท์” - อุปสัค - นิบาต - ปัจจัย	๑๐	๑๐
รวมภาคเรียนที่ ๒				๑๐๐	๑๐๐

หมายเหตุ : ในช่องจำนวนเวลา/ชั่วโมง และช่องน้ำหนักคะแนน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้
ตามความเหมาะสมของเนื้อหาที่สอน แต่ไม่เกินจำนวนชั่วโมงและน้ำหนักคะแนนที่หน่วยกิตกำหนด
ในภาคการศึกษานั้นๆ

โครงสร้างสารการเรียนรู้ภาษาบาลี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒.๕ หน่วยกิต เวลา ๒๐๐ ชั่วโมง (ภาคเรียนที่ ๑ และ ๒)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๑

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	อาชยาด	มาตรฐาน ต ม.๒/๑	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง อาชยาด - ความหมายของอาชยาด - เครื่องปรุงของอาชยาด - ส่วนประกอบที่สำคัญของอาชยาด	๕	๕
๒	วิภัตติ	มาตรฐาน ต ม.๒/๒	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง วิภัตติ - ความหมายของวิภัตติ	๕	๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- การแบ่งหมวดวิกัตติ - ความหมายของชื่อวิกัตติ - วิธีสังเกตวิกัตติ - วิกัตติและการเปลี่ยนแปลง - อาคมในอาขยาต		
๓	กาล, บท, วจนะ, บุรุษ	มาตรฐาน ต ม.๒/๓	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง กาล, บท, วจนะ, บุรุษ กาล - ความหมายของกาล - ประเภทของกาล - วิธีสังเกตกาล บท - ความหมายของบท - ประเภทของบท - ประโยชน์ของบท วจนะ - ความหมายของวจนะ - ประเภทของวจนะ - ความแตกต่างระหว่างวจนะนามและ วจนะอาขยาต - วิธีใช้วจนะ บุรุษ - ความหมายของบุรุษ - ประเภทของบุรุษ - ความแตกต่างระหว่างบุรุษนามกับบุรุษ อาขยาต - วิธีใช้บุรุษ - วิธีสังเกตบุรุษ	๑๕ 	๑๕
๔	ธาตุ	มาตรฐาน ต ม.๒/๔	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง ธาตุ - ความหมายของธาตุ - วิธีสังเกตธาตุ - ธาตุ ๘ หมวด - การเปลี่ยนแปลงของธาตุในหมวดต่างๆ - ธาตุ ๒ - วิธีสังเกตธาตุ ๒ - ธาตุกลับความหมาย	๒๐ 	๒๐

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- ศัพท์พิเศษที่ใช้นำหน้ากริยา - กริยาศัพท์ที่ใช้ดูคุณ - อส ธาตุ		
๕	วากและปัจจัย	มาตรฐาน ต ม.๒/๕	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง วากและปัจจัย วาก - ความหมายของวาก - ประเภทของวาก - วิธีสลับวาก - ความสำคัญของวาก ปัจจัย - ความหมายของปัจจัย - วิธีใช้ปัจจัย - ประเภทของปัจจัย - วิธีลงและเปลี่ยนแปลงปัจจัยในวาก - ปัจจัยพิเศษ-อภาส คำแปลของ ข, ฉ, ส ปัจจัย อาย, อีย ปัจจัย ปัจจัยที่ใช้น้อย - ความสำคัญของปัจจัย	๒๐	๒๐
๖	การแปลในวากทั้ง ๕ ที่ใช้กริยาอาขยาตคุม พากย์	มาตรฐาน ต ม.๒/๖	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง การแปลในวากทั้ง ๕ ที่ใช้กริยาอาขยาตคุมพากย์ - การใช้กริยาอาขยาตคุมพากย์ - การแปลมคธเป็นไทยและการแปลไทยเป็นมคธ ประโยคกัตตุวาก ประโยคกัมมวาก ประโยคภาววาก ประโยคเหตุกัตตุวาก ประโยคเหตุกัมมวาก	๒๕	๒๕
รวมภาคเรียนที่ ๑				๑๐๐	๑๐๐

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	กิตก์ : กิริยากิตก์	มาตรฐาน ต ม.๒/๗	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง กิตก์ : กิริยากิตก์ - กิตก์ - ความหมายของคำว่า กิตก์ - วิเคราะห์คำว่า กิตก์ - การแบ่งประเภทของกิตก์ - ธาตุกิตก์ - กิริยากิตก์ - วิภัตติและวจนะ - กาล - การแบ่งประเภทของกาล - ธาตุ - วาจก - ปัจจัย - วิธีลงปัจจัย - กิตปัจจัย - กิจปัจจัย - กิตกิจปัจจัย - ตูนาทปัจจัย - บทสุดท้าย	๒๕	๓๐
๒	นามกิตก์ รูปและสาธ นะ	มาตรฐาน ต ม.๒/๘	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง นามกิตก์ รูปและสาธนะ - นามกิตก์ - สาธนะ - วิเคราะห์แห่งสาธนะ - วิธีปรุงรูปวิเคราะห์	๒๕	๓๐
๓	ปัจจัยนามกิตก์	มาตรฐาน ต ม.๒/๙	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง ปัจจัยนามกิตก์ - ปัจจัยแห่งนามกิตก์ - วิเคราะห์แห่งนามกิตก์ - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตปัจจัย กวิ ปัจจัย ณิ ปัจจัย ณวุ ปัจจัย ตุ ปัจจัย รุ ปัจจัย	๓๐	๔๐

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิจปัจจัย - ข ปัจจัย - ณย ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตกิจปัจจัย - อ ปัจจัย - อิ ปัจจัย - ณ ปัจจัย - เตว ปัจจัย - ติ ปัจจัย - ตุ ปัจจัย - ยุ ปัจจัย - ปัจจัยนอกแบบ		
๔	การใช้กิริยากิตก์	มาตรฐาน ต ม.๒/๑๐	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่องการใช้กิริยากิตก์ - การใช้กิริยากิตก์ - การใช้กิริยากิตก์ในการแปลมคธเป็นไทยและการแปลไทยเป็นมคธ - ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ตามวาก - ใช้เป็นวิกติกัตตา - ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์อานาทร และลักษณะ - ใช้เป็นกิริยาในระหว่าง - การใช้ ตวา, ตุ ปัจจัย และนามกิตก์ ตวา ปัจจัย ใช้ในอรรถ ๘ อย่าง ตุ ปัจจัย ใช้ในอรรถ ๒ อย่าง นามกิตก์ ใช้ใน ๒ แผนก	๒๐ 	
รวมภาคเรียนที่ ๒				๑๐๐	๑๐๐

หมายเหตุ : ในช่องจำนวนเวลา/ชั่วโมง และช่องน้ำหนักคะแนน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหาที่สอน แต่ไม่เกินจำนวนชั่วโมงและน้ำหนักคะแนนที่หน่วยกิตกำหนดในภาคการศึกษานั้นๆ

โครงสร้างสารการเรียนรู้ภาษาบาลี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๒.๕ หน่วยกิต เวลา ๒๐๐ ชั่วโมง (ภาคเรียนที่ ๑ และ ๒)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	สมาส	มาตรฐาน ต ม.๓/๑	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง สมาส - ความหมายของสมาส - วิเคราะห์คำว่า “สมาส” - ลักษณะรูปวิเคราะห์แห่งสมาส - ประโยชน์ของสมาส - ประเภทของสมาส	๕	๕
๒	สมาสว่าโดยชื่อ : ๑. กัมมธารยสมาส	มาตรฐาน ต ม.๓/๒	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง กัมมธารยสมาส - วิเสสนบุพพบท - วิเสสนุตตรบท - วิเสสโนภยบท - วิเสสโนปมบท - สัมภวานบุพพบท - อวธารณบุพพบท	๒๐	๒๐
๓	สมาสว่าโดยชื่อ : ๒. ทิคุสมาส	มาตรฐาน ต ม.๓/๓	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์ เรื่องทิคุสมาส - สมาหารทิคุ - อสมาหารทิคุ	๑๕	๑๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๔	สมาสว่าโดยชื่อ : ๓. ตัปฺปุริสสมาส	มาตรฐาน ต ม.๓/๔	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง ตัปฺปุริสสมาส - ทุตฺติยาตปฺปุริสสะ - ตตฺติยาตปฺปุริสสะ - จตฺตถิตตปฺปุริสสะ - ปัญฺจมีตปฺปุริสสะ - ฉฺฉฐีตปฺปุริสสะ - สัตตมีตปฺปุริสสะ	๑๕	๑๕
๕	สมาสว่าโดยชื่อ : ๔. ทวันทวสมาส	มาตรฐาน ต ม.๓/๕	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์ เรื่องทวันทวสมาส - สมหาทวันทวะ - อสมหาทวันทวะ	๑๕	๑๕
๖	สมาสว่าโดยชื่อ : ๕. อัปฺยียาวสมาส	มาตรฐาน ต ม.๓/๖	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง อัปฺยียาวสมาส - อุปลักคฺคบุพพะกะ - นิปาตบุพพะกะ	๕	๕
๗	สมาสว่าโดยชื่อ : ๖. พหุพพิทิสมาส	มาตรฐาน ต ม.๓/๗	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง พหุพพิทิสมาส - ทุตฺติยาพหุพพิทิ - ตตฺติยาพหุพพิทิ - จตฺตถิตพหุพพิทิ - ปัญฺจมีพหุพพิทิ - ฉฺฉฐีพหุพพิทิ - สัตตมีพหุพพิทิ	๑๕	๑๕
๘	สมาสทอ้ง	มาตรฐาน ต ม.๓/๘	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง สมาสทอ้ง - สมาสทอ้ง - ความหมายของสมาสทอ้ง - สรุปลักษณะของสมาสทอ้ง	๑๐	๑๐
รวมภาคเรียนที่ ๑				๑๐๐	๑๐๐

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ตัทธิต	มาตรฐาน ต ม.๓/๙	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง ตัทธิต - ตัทธิต - วิเคราะห์คำว่า “ตัทธิต” - ความแตกต่างระหว่างตัทธิตและสมาส - ประเภทของตัทธิต - ศัพท์ที่ใช้ลงปัจจัยตัทธิต - ลักษณะสำคัญของ ณ ปัจจัยและปัจจัย เนื่องด้วย ณ - ปัจจัยที่คล้ายกัน - ปัจจัยที่พ้องกัน	๔๕	๔๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ /ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- ประโยชน์ของปัจจัย		
๒	สามัญญัตตพิธี	มาตรฐาน ต ม.๓/๑๐	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง สามัญญัตตพิธี - โคตตตพิธี - ตรัตยาตตพิธี - ราคาตตพิธี - ชาตาทตพิธี - สมุหตตพิธี - ฐานตตพิธี - พหุลตตพิธี - เสฏฐตตพิธี - ตทสสตตพิธี - ปกตตพิธี - ปุณตตพิธี - สังฆาตตพิธี - วิภาตตพิธี - อุปมาตตพิธี - นิสสิตตพิธี	๔๕	๔๕
๓	ภาวตพิธี อภัยตพิธี	มาตรฐาน ต ม.๓/๑๑	ศึกษาความสำคัญของบาลีไวยากรณ์เรื่อง ภาวตพิธี อภัยตพิธี - ภาวตพิธี - อภัยตพิธี	๑๐	๑๐
รวมภาคเรียนที่ ๒				๑๐๐	๑๐๐

หมายเหตุ : ในช่องจำนวนเวลา/ชั่วโมง และช่องน้ำหนักคะแนน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้
ตามความเหมาะสมของเนื้อหาที่สอน แต่ไม่เกินจำนวนชั่วโมงและน้ำหนักคะแนนที่หน่วยกิตกำหนด
ในภาคการศึกษานั้นๆ

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบาลีไวยากรณ์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องความรู้ เบื้องต้นเกี่ยวกับบาลี ไวยากรณ์	- ประวัติความเป็นมาของภาษาบาลี - ความหมายของคำว่า “บาลีไวยากรณ์” - รากศัพท์ของคำว่า “บาลี” - รากศัพท์ของคำว่า “ไวยากรณ์” - การแบ่งหมวดบาลีไวยากรณ์	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ	ชิ้นงาน (ใบความรู้) ได้แก่ - งานเขียน/บทความ เช่น เรียงความ จดหมาย โคลงกลอน การบรรยาย การเขียนตอบ ฯลฯ - ภาพ/แผนภูมิ เช่น แผนผัง แผนภูมิ วาดภาพ กราฟ ตาราง ฯลฯ - สิ่งประดิษฐ์ เช่น งานประดิษฐ์ งานแสดงนิทรรศการ หุ่นจำลอง ฯลฯ - หนังสือบาลีไวยากรณ์ - หนังสือธรรมบทภาค ๑-๘ ภาระงาน (ใบงาน) ได้แก่ - การพูด/รายงานปากเปล่า เช่น การท่อง การอ่าน กล่าวรายงาน เขียนรายงานโต้ว่าที่ นำเสนอ สัมภาษณ์ บทบาทสมมุติ ฯลฯ - การเขียนแปลมคธเป็นไทย และไทยเป็นมคธ - การแปลธรรมบทโดยพยัญชนะและอรรถ	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสอนพุทธวิธี ๔ รูปแบบ - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติงานกลุ่ม - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างความคิดรวบยอด - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการฝึกการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสร้างคำถาม-คำตอบ ที่สอดคล้องกับปัญหา - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการอื่นๆ (ตามความเหมาะสม) - - ฯลฯ	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบาลีไวยากรณ์ ๕ ชั่วโมง
--	--	---	---	--	---	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องนามศัพท์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องนามศัพท์	- โครงสร้างของนามศัพท์ - ความหมายของนามศัพท์ - นามนาม - คุณนาม - สัพพนาม	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			นามศัพท์ ๑๐ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องลิงค์ วจนะ วิภัติ

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องลิงค์, วจนะ, วิภัติ	- ลิงค์ - วจนะ - วิภัติ	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			ลิงค์, วจนะ, วิภัติ ๑๐ ชั่วโมง
--	--	---	--	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องอายตนิบาตและการรันต์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องอายตนิบาต และการันต์	- อายตนิบาต - การันต์	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			อายตนิบาต และการันต์ ๕ ชั่วโมง
--	--------------------------	---	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องการแจกการันต์ในปุงลิงค์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องการแจก อ, อิ, อี, อุ, ฌ การันต์ใน ปุงลึงค์	- อ การันต์ในปุงลึงค์ - อิ การันต์ในปุงลึงค์ - อี การันต์ในปุงลึงค์ - อุ การันต์ในปุงลึงค์ - ฌ การันต์ในปุงลึงค์	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			การแจก อ, อิ, อี, อุ, ฌ การันต์ใน ปุงลึงค์ ๒๕ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องการแจกการันต์ในอิตถิลิงค์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องการแจก อา, อิ, อี, อุ, อู การันต์ในอิตถี ลิงค์	- อา การันต์ในอิตถีลิงค์ - อิ การันต์ในอิตถีลิงค์ - อี การันต์ในอิตถีลิงค์ - อุ การันต์ในอิตถีลิงค์ - อู การันต์ในอิตถีลิงค์	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			การแจก อา, อิ, อี, อุ, อู การันต์ใน อิตถีลิงค์ ๒๕ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องการแจกการันต์ในนปุงสกลิงค์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องการแจก อ, อิ, อุ การันต์ในนปุงสกลิงค์	- อ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อิ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อุ การันต์ในนปุงสกลิงค์	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			การแจก อ, อิ, อุ การันต์ใน นปุงสกลิงค์ ๒๐ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องกติปยศัพท์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องกติปยศัพท์	- กติปยศัพท์ - อุตต - พรหม - ราช - ภควन्दุ - อรหนต - ภวนต - สตถุ - ปิตุ - มาตุ - มน - กมม - โค - ศัพท์พิเศษ	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็น - ความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			กติปยศัพท์ ๓๐ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องปกติสังขยา

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องสังขยา : ปกติสังขยา	- ความหมายของคำว่า “สังขยา” - ประเภทของสังขยา - เอก ศัพท์ - ทวิ ศัพท์ - ตติ ศัพท์ - จตุ ศัพท์ - ปณจ ศัพท์ - นว ศัพท์ - สังขยาจำนวนสิบ - สังขยาจำนวนร้อย - จำนวนพัน - วิธีใช้ปกติสังขยา	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็น - ความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง - การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			สังขยา : ปกติสังขยา ๑๕ ชั่วโมง
---	---	--	--	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องวิธีต่อปกติสังขยา

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องวิธีต่อปกติ สังขยา	- วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับ ปกติสังขยาด้วย อุตตร ศัพท์ และ อธิก ศัพท์ - วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับ นามด้วย อุตตร และ อธิก ศัพท์ รวมกัน - วิธีต่อปกติสังขยา ด้วย จ ศัพท์ - วิธีต่อปกติสังขยาด้วย อุปริ ศัพท์	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			วิธีต่อปกติ สังขยา ๑๐ ชั่วโมง
--	---	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๑๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องปุณณสังขยา

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องสังขยา : ปุณณสังขยา	- ความหมายของปุณณสังขยา - ปัจจัยที่ใช้ในปุณณสังขยา - การจัดปุณณสังขยาเข้าในลิงค์ - ปุณณสังขยานับใน ๓ ลิงค์ - วิธีใช้ปุณณสังขยา - อฑฒ ศัพท์ - การต่อ อฑฒ ศัพท์ เข้ากับปุณณสังขยา - การต่อ อฑฒ ศัพท์ เข้ากับปุณณสังขยา แบบมีนามแทรก - การต่อ อฑฒ ศัพท์ เข้ากับปกติสังขยา - การต่อ อฑฒ ศัพท์ เข้ากับปกติสังขยาแบบมีนามแทรก	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			สังขยา : ปุณณสังขยา ๑๐ ชั่วโมง
--	--	---	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๑๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องปุริสสัพพนาม

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องสัพพนาม : ปฐีสัพพนาม	- ความหมายของสัพพนาม - ประเภทของสัพพนาม - ปฐีสัพพนาม - ต (ปฐีสัพพนาม) - ตุมห ศัพทปฐีสัพพนาม - อมห ศัพทปฐีสัพพนาม	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			สัพพนาม : ปฐีสัพพนาม ๑๕ ชั่วโมง
---	---	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๑๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องวิเสสนสัพพนาม

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องสัพพนาม : วิเสสนสัพพนาม	- วิเสสนสัพพนาม - ประเภทของวิเสสนสัพพนาม - อนิยมวิเสสนสัพพนาม - นิยมวิเสสนสัพพนาม - สัพพนามทั้งปวงเปลี่ยนแปลงรูปได้	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			สัพพนาม : วิเสสนสัพพนาม ๑๐ ชั่วโมง
--	---	---	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๑/๑๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องอภัยยัคัพท

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องอรรถยศัพท์	- ความหมายของคำว่า “อรรถยศัพท์” - ประเภทของ “อรรถยศัพท์” - อุปสรรค - นิบาต - ปัจจัย	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			อรรถยศัพท์ ๑๐ ชั่วโมง
---	---	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องอาชายัต

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องอาชยาต	- ความหมายของอาชยาต - เครื่องปรุงของอาชยาต - ส่วนประกอบที่สำคัญของอาชยาต	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ	ชิ้นงาน (ใบความรู้) ได้แก่ - งานเขียน/บทความ เช่น เรียงความ จดหมาย โคลงกลอน การบรรยาย การเขียนตอบ ฯลฯ - ภาพ/แผนภูมิ เช่น แผนผัง แผนภูมิ วาดภาพ กราฟ ตาราง ฯลฯ - สิ่งประดิษฐ์ เช่น งานประดิษฐ์ งานแสดงนิทรรศการ หุ่นจำลอง ฯลฯ - หนังสือบาลีไวยากรณ์ - หนังสือธรรมบทภาค ๑-๘ ภาระงาน (ใบงาน) ได้แก่ - การพูด/รายงานปากเปล่า เช่น การท่อง การอ่าน กล่าวรายงาน เขียนรายงานโต้ว่าที่ นำเสนอ สัมภาษณ์ บทบาทสมมุติ ฯลฯ - การเขียนแปลมคธเป็นไทยและไทยเป็นมคธ - การแปลธรรมบทโดยพยัญชนะและอรรถ	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสอนพุทธวิธี ๔ รูปแบบ - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติงานกลุ่ม - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างความคิดรวบยอด - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการฝึกการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสร้างคำถาม-คำตอบ ที่สอดคล้องกับปัญหา - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการอื่นๆ (ตามความเหมาะสม) - - ฯลฯ	อาชยาต ๕ ชั่วโมง
---	--	---	---	---	---	--------------------------------------

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี **ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒**

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องวิภัติ

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องวิภัติ	- ความหมายของวิภัติ - การแบ่งหมวดวิภัติ - ความหมายของชื่อวิภัติ - วิธีสังเกตวิภัติ - วิภัติและการเปลี่ยนแปลง - อาคมในอาขยาต	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็น - ความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษา ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			วิภัติ ๕ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องกาล, บท, วจนะ, บุรุษ

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องกาล, บท, วจนะ, บุรุษ	กาล - ความหมายของกาล - ประเภทของกาล - วิธีสังเกตกาล บท - ความหมายของบท - ประเภทของบท - ประโยชน์ของบท วจนะ - ความหมายของวจนะ - ประเภทของวจนะ - ความแตกต่างระหว่าง วจนะนามและวจนะ อาขยาต - วิธีใช้วจนะ บุรุษ - ความหมายของบุรุษ - ประเภทของบุรุษ - ความแตกต่างระหว่าง บุรุษนามกับบุรุษ อาขยาต - วิธีใช้บุรุษ - วิธีสังเกตบุรุษ	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิวิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ		กาล, บท, วจนะ, บุรุษ ๑๕ ชั่วโมง
---	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องธาตุ

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องธาตุ	- ความหมายของธาตุ - วิธีสังเกตธาตุ - ธาตุ ๘ หมวด - การเปลี่ยนแปลงของธาตุในหมวดต่างๆ - ธาตุ ๒ - วิธีสังเกตธาตุ ๒ - ธาตุกลับความหมาย - ศัพท์พิเศษที่ใช้นำหน้ากิริยา - กิริยาศัพท์ที่ใช้ดูคุณ - อสุ ธาตุ	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็น - ความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง - การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			ธาตุ ๒๐ ชั่วโมง
---	--	---	--	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องวากและปัจจัย

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องวากและ ปัจจัย	วาก - ความหมายของวาก - ประเภทของวาก - วิธีสลับวาก - ความสำคัญของวาก ปัจจัย - ความหมายของปัจจัย - วิธีใช้ปัจจัย - ประเภทของปัจจัย - วิธีลงและเปลี่ยนแปลง ปัจจัยในวาก - ปัจจัยพิเศษ-อัฟภาส คำแปลของ ข, ฉ, ส ปัจจัย อาย, อัย ปัจจัย ปัจจัยที่ใช้บ่อย - ความสำคัญของปัจจัย	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - ฯลฯ			วากและ ปัจจัย ๒๐ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องการแปลในวากทั้ง ๕ ที่ใช้กริยาอาขยาตคุมพากย์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องการแปลใน วาททั้ง ๕ ที่ใช้กิริยา อาขยาตคุมพากย์	- การใช้กิริยาอาขยาต คุมพากย์ - การแปลมครเป็นไทยและ การแปลไทยเป็นมคร ประโยคกัตตุวาท ประโยคกัมมวาท ประโยคภาววาท ประโยคเหตุกัตตุวาท ประโยคเหตุกัมมวาท	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			การแปลใน วาททั้ง ๕ ที่ใช้กิริยา อาขยาต คุมพากย์ ๒๕ ชั่วโมง
---	--	---	--	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องกิริยาภิกตัก

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องกิตก์ : กิริยากิตก์	- กิตก์ - ความหมายของคำว่า กิตก์ - วิเคราะห์คำว่า กิตก์ - การแบ่งประเภทของกิตก์ - ธาตุกิตก์ - กิริยากิตก์ - วิภัติและวจนะ - กาล - การแบ่งประเภทของกาล - ธาตุ - วาจก - ปัจจัย - วิธีลงปัจจัย - กิตปัจจัย - กิจปัจจัย - กิตกิจปัจจัย - ตูนาทปัจจัย - บทสุดท้าย	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็น - ความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษา ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			กิตก์ : กิริยากิตก์ ๒๕ ชั่วโมง
--	---	---	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องนามกิตก์ รูปและสาธนะ

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องนามกิตก์ รูป และสาธนะ	- นามกิตก์ - สาธนะ - วิเคราะห์แห่งสาธนะ - วิธีปรุงรูปวิเคราะห์	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			นามกิตก์ รูป และสาธนะ ๒๕ ชั่วโมง
--	---	---	--	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องปัจจัยนามกิตก์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องปัจจัยนาม กิตก์	- ปัจจัยแห่งนามกิตก์ - วิเคราะห์แห่งนามกิตก์ - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวด กิตปัจจัย กวิ ปัจจัย ณิ ปัจจัย ณฺว ปัจจัย ตฺ ปัจจัย รฺ ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวด กิจปัจจัย ข ปัจจัย ณฺย ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวด กิตกิจปัจจัย อ ปัจจัย อิ ปัจจัย ณ ปัจจัย เตว ปัจจัย ติ ปัจจัย ตฺ ปัจจัย ยุ ปัจจัย - ปัจจัยนอกแบบ	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			ปัจจัยนามกิตก์ ๓๐ ชั่วโมง
--	---	---	--	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๒/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องการใช้กิริยา กิตก์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องการใช้กิริยา กิตก์	- การใช้กิริยา กิตก์ - การใช้กิริยา กิตก์ในการ แปลมคธเป็นไทยและการ แปลไทยเป็นมคธ - ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ ตามวาก - ใช้เป็นวิกิตักตดา - ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ อนาทร และลักษณะ - ใช้เป็นกิริยาในระหว่าง - การใช้ ตฺวา, ตฺ ปัจจย และนามกิตก์ - ตฺวา ปัจจย ใช้ใน อรรถ ๘ อย่าง - ตฺ ปัจจย ใช้ในอรรถ ๒ อย่าง - นามกิตก์ ใช้ใน ๒ แผนก	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น - ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			การใช้ กิริยา กิตก์ ๒๐ ชั่วโมง
---	--	--	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องสมาส

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องสมาส	- ความหมายของสมาส - วิเคราะห์คำว่า “สมาส” - ลักษณะรูปวิเคราะห์แห่งสมาส - ประโยชน์ของสมาส - ประเภทของสมาส	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ	ชิ้นงาน (ใบความรู้) ได้แก่ - งานเขียน/บทความ เช่น เรียงความ จดหมาย โคลง กลอน การบรรยาย การเขียนตอบ ฯลฯ - ภาพ/แผนภูมิ เช่น แผนผัง แผนภูมิ วาดภาพ กราฟ ตาราง ฯลฯ - สิ่งประดิษฐ์ เช่น งานประดิษฐ์ งานแสดงนิทรรศการ หุ่นจำลอง ฯลฯ - หนังสือบาลีไวยากรณ์ - หนังสือธรรมบทภาค ๑-๘ ภาระงาน (ใบงาน) ได้แก่ - การพูด/รายงานปากเปล่า เช่น การท่อง การอ่าน กล่าวรายงาน เขียนรายงาน โต้ว่าที่ นำเสนอ สัมภาษณ์ บทบาทสมมุติ ฯลฯ - การเขียนแปลมคธเป็นไทย และไทยเป็นมคธ - การแปลธรรมบทโดยพยัญชนะและอรรถ	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสอนพุทธวิธี ๙ รูปแบบ - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติงานกลุ่ม - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างความคิดรวบยอด - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการฝึกการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสร้างคำถาม-คำตอบ ที่สอดคล้องกับปัญหา - จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการอื่นๆ (ตามความเหมาะสม) - - ฯลฯ	สมาส ๕ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	---	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี **ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓**

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องกัมมธารยสมาส

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องกัมมธรรย สมาส	- วิเสสนบุพพบท - วิเสสนุตตรบท - วิเสสโนภยบท - วิเสสโนปมบท - สัมภวานบุพพบท - อวธารณบุพพบท	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			สมาสว่าโดยชื่อ : ๑. กัมมธรรยสมาส ๒๐ ชั่วโมง
---	---	---	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องสมาสทิสสมาส

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องทิวศมาส	- สมภารทิคุ - อสมภารทิคุ	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			สมาสว่าโดยชื่อ : ๒. ทิวศมาส ๑๕ ชั่วโมง
--	-------------------------------------	---	--	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องตปุริสสมาส

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องตปฺปฐีส สมาส	- ทุตียตปฺปฐีส - ตตียตปฺปฐีส - จตตถิตตปฺปฐีส - ปญจมีตปฺปฐีส - ฉฏฐีตปฺปฐีส - สัตตมีตปฺปฐีส	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			สมาสว่าโดยชื่อ : ๓. ตปฺปฐีสสมาส ๑๕ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องทวันทวสมาส

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องทวันทว สมาส	- สมาหารทวันทว - อสมาหารทวันทว	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิวิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			สมาสว่าโดยชื่อ : ๔. ทวันทวสมาส ๑๕ ชั่วโมง
--	---	---	--	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องอภัยยิภาวสมาส

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องอภัยยัสมา สมาส	- อุปลักคบุพพะ - นิปาตบุพพะ	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			สมาสว่าโดยชื่อ : ๕. อภัยยัสมาสมาส ๕ ชั่วโมง
--	--	---	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องพหุพพิทสมาส

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องพหูพหิ สมาส	- พุติยาพหูพหิ - ตติยาพหูพหิ - จตุตถิยาพหูพหิ - ปัญจมีพหูพหิ - ฉกฺขีพหูพหิ - สัตตมีพหูพหิ	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			สมาสว่าโดยชื่อ : ๖. พหูพหิสมาส ๑๕ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องสมาสทั้ง

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องสมาสหัง	- สมาสหัง - ความหมายของสมาสหัง - สรุปลักษณะของสมาสหัง	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษา ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			สมาสหัง ๑๐ ชั่วโมง
--	--	---	--	--	--	---

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องศัพท์

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องตัทธิต	- ตัทธิต - วิเคราะห์คำว่า “ตัทธิต” - ความแตกต่างระหว่างตัทธิตและสมาส - ประเภทของตัทธิต - ศัพท์ที่ใช้ลงปัจจัยตัทธิต - ลักษณะสำคัญของ ณปัจจัย และปัจจัยเนื่องด้วย ณ - ปัจจัยที่คล้ายกัน - ปัจจัยที่พ้องกัน - ประโยชน์ของปัจจัย	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			ตัทธิต ๔๕ ชั่วโมง
---	--	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องสามัญตัทธิต

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องสามัญ ศัพท์	- โคตตศัพท์ - ตริยาศัพท์ - ราคาศัพท์ - ขาตาศัพท์ - สมุหศัพท์ - ฐานศัพท์ - พหุศัพท์ - เสฐศัพท์ - ตัทธศัพท์ - ปกตศัพท์ - ปุณตศัพท์ - สังฆาศัพท์ - วิภาตศัพท์ - อุปมาศัพท์ - นิสสิดศัพท์	- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง - การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	- รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - - ฯลฯ			สามัญศัพท์ ๔๕ ชั่วโมง
--	---	---	---	--	--	--

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ภาษาบาลี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ มาตรฐาน ต ม.๓/๑๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่องภาวศัพท์และอภัยศัพท์

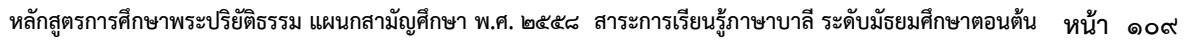

สารการเรียนรู้

สาระสำคัญ	สารการเรียนรู้	นำไปสู่		ชิ้นงาน/ภาระงาน	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ชื่อหน่วย /เวลา
		สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	คุณลักษณะอันพึงประสงค์			

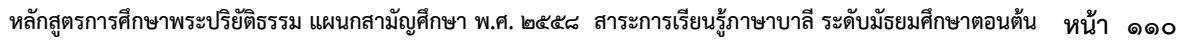

ศึกษาความสำคัญของบาลี ไวยากรณ์เรื่องภาวตัทธิต อภัยตัทธิต	- ภาวตัทธิต - อภัยตัทธิต	- ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิตเป็น ความสามารถในการ นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน - การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง - การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม ความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล - การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม - คติวิเคราะห์ วิจารณ์ - การสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพ	- รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์ - ชื่อสัตย์สุจริต - มีวินัย - ใฝ่เรียนรู้ - อยู่อย่างพอเพียง - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย - มีจิตสาธารณะ - สถานศึกษาเพิ่มเติม - ฯลฯ			ภาวตัทธิต อภัยตัทธิต ๑๐ ชั่วโมง
---	-------------------------------------	---	--	--	--	--

การวัดและประเมินผลสาระการเรียนรู้ภาษาบาลี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

[illegible]

[illegible]

**การวัดและประเมินผลสาระการเรียนรู้ภาษาบาลี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒**

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ต.ม.๒/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องอาขยาต	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง อาขยาตได้ถูกต้อง และครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง อาขยาตได้ถูกต้องแต่ ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง อาขยาตได้บางส่วน และไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง อาขยาตได้น้อยและ ไม่ครบถ้วน
มาตรฐาน ต.ม.๒/๒ รู้และ เข้าใจบาลีไวยากรณ์เรื่อง วิภัติ	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง วิภัติได้ถูกต้องและ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง วิภัติได้ถูกต้องแต่ไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง วิภัติได้บางส่วนและ ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง วิภัติได้น้อยและไม่ ครบถ้วน
มาตรฐาน ต.ม.๒/๓ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องกาล, บท, วจนะ, บุรุษ	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กาล, บท, วจนะ, บุรุษได้ถูกต้องและ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กาล, บท, วจนะ, บุรุษได้ถูกต้องแต่ไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กาล, บท, วจนะ, บุรุษได้บางส่วนและ ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กาล, บท, วจนะ, บุรุษได้น้อยและไม่ ครบถ้วน
มาตรฐาน ต.ม.๒/๔ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องธาตุ	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ธาตุได้ถูกต้องและ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ธาตุได้ถูกต้องแต่ไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ธาตุได้บางส่วนและไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ธาตุได้น้อยและไม่ ครบถ้วน
มาตรฐาน ต.ม.๒/๕ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องวากและปัจจัย	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง วากและปัจจัยได้ ถูกต้องและครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง วากและปัจจัยได้ ถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง วากและปัจจัยได้ บางส่วนและไม่	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง วากและปัจจัยได้ น้อยและไม่ครบถ้วน

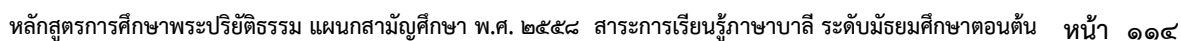

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
			ครบถ้วน	
มาตรฐาน ต ม.๒/๖ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องการแปลในวาททั้ง ๕ ที่ใช้กิริยาอาขยาตคุมพากย์	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง การแปลในวาททั้ง ๕ ที่ใช้กิริยาอาขยาตคุม พากย์ได้ถูกต้องและ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง การแปลในวาททั้ง ๕ ที่ใช้กิริยาอาขยาตคุม พากย์ได้ถูกต้องแต่ไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง การแปลในวาททั้ง ๕ ที่ใช้กิริยาอาขยาตคุม พากย์ได้บางส่วนและ ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง การแปลในวาททั้ง ๕ ที่ใช้กิริยาอาขยาตคุม พากย์ได้น้อยและไม่ ครบถ้วน
มาตรฐาน ต ม.๒/๗ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องกิริยาภิตก	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กิริยาภิตกได้ถูกต้อง และครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กิริยาภิตกได้ถูกต้อง แต่ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กิริยาภิตกได้บางส่วน และไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กิริยาภิตกได้น้อยและ ไม่ครบถ้วน
มาตรฐาน ต ม.๒/๘ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องนามกิตก์ รูปและ สาธนะ	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง นามกิตก์ รูปและ สาธนะได้ถูกต้องและ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง นามกิตก์ รูปและ สาธนะได้ถูกต้องแต่ ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง นามกิตก์ รูปและ สาธนะได้บางส่วน และไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง นามกิตก์ รูปและ สาธนะได้น้อยและไม่ ครบถ้วน
มาตรฐาน ต ม.๒/๙ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องปัจจัยนามกิตก์	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ปัจจัยนามกิตก์ได้ ถูกต้องและครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ปัจจัยนามกิตก์ได้ ถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ปัจจัยนามกิตก์ได้ บางส่วนและไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ปัจจัยนามกิตก์ได้น้อย และไม่ครบถ้วน
มาตรฐาน ต ม.๒/๑๐ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องการใช้กิริยาภิตก	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง การใช้กิริยาภิตกได้ ถูกต้องและครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง การใช้กิริยาภิตกได้ ถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง การใช้กิริยาภิตกได้ บางส่วนและไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง การใช้กิริยาภิตกได้ น้อยและไม่ครบถ้วน

การวัดและประเมินผลสารการเรียนรู้ภาษาบาลี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ต ม.๓/๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องสมาส	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง สมาสได้ถูกต้องและ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง สมาสได้ถูกต้องแต่ไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง สมาสได้บางส่วนและ ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง สมาสได้น้อยและไม่ ครบถ้วน
มาตรฐาน ต ม.๓/๒ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องกัมมธรรยสมาส	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กัมมธรรยสมาสได้ ถูกต้องและครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กัมมธรรยสมาสได้ ถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กัมมธรรยสมาสได้ บางส่วนและไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง กัมมธรรยสมาสได้ น้อยและไม่ครบถ้วน

[illegible]

ประเด็นการประเมิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ระดับคุณภาพ			
	ระดับ ๔	ระดับ ๓	ระดับ ๒	ระดับ ๑
มาตรฐาน ต.ม.๓/๑๑ รู้และเข้าใจบาลีไวยากรณ์ เรื่องภาวตัทธิตและ อัပ္พยตัทธิต	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ภาวตัทธิตและ อัပ္พยตัทธิตได้ถูกต้อง และครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ภาวตัทธิตและ อัပ္พยตัทธิตได้ถูกต้อง แต่ไม่ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ภาวตัทธิตและ อัပ္พยตัทธิตได้ บางส่วนและไม่ ครบถ้วน	นักเรียนรู้และเข้าใจ บาลีไวยากรณ์เรื่อง ภาวตัทธิตและ อัပ္พยตัทธิตได้น้อย และไม่ครบถ้วน

ภาคผนวก

เทคนิควิธีสอนของพระพุทธเจ้า

๑. การทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม

ทำของยากให้ง่าย ธรรมะเป็นเรื่องนามธรรมที่มีเนื้อหาหลักซึ่ง ยากที่จะเข้าใจ ยิ่งเป็นธรรมะระดับสูงสุดก็ยิ่ง ลึกล้าคมกริภาพยิ่งขึ้น.....ความสำเร็จแห่งภารกิจการสอนประชาชนส่วนหนึ่ง เพราะพระองค์ทรงใช้เทคนิควิธีการ ทำของยากให้ง่าย เช่น

๑.๑ การใช้อุปมาอุปไมย วิธีนี้เป็นวิธีทรงใช้บ่อยที่สุดวิธีหนึ่ง เพราะทำให้ผู้ฟังมองเห็นภาพและเข้าใจง่าย โดยไม่ต้องเสียเวลาอธิบายความให้ยืดยาว

๑.๒ ยกนิทานประกอบ เป็นเทคนิคหรือกลวิธีหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงใช้บ่อย

๑.๓ ใช้อุปกรรมหรือสื่อการสอน เทคนิควิธีสอนด้วยการกระทำของยากให้ง่าย หรือทำนามธรรมให้เป็น รูปธรรมนอกจากใช้อุปมาอุปไมยและเล่านิทานประกอบแล้ว ยังมีอีกวิธีหนึ่งอันเป็นวิธีที่พระพุทธองค์ทรงใช้มาก พอๆ กับสองวิธีข้างต้น คือ การใช้สื่ออุปกรรมหรือใช้สื่อการสอน

๒. ทำตนเป็นตัวอย่าง

ในแง่ของการสอนอาจแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๒.๑ ทำให้ดู หรือสาธิตให้ดู

๒.๒ ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง

๓. ใช้ถ้อยคำเหมาะสม

การสอนที่จะประสบความสำเร็จ ผู้สอนจะต้องรู้จักใช้คำ ต้องให้ผู้ฟังรู้สึก ว่า ผู้พูดพูดด้วยเมตตาจิต มิใช่พูด ด้วยความมุ่งร้าย

๔. เลือกสอนเป็นรายบุคคล

ผู้สอนต้องรู้ว่าคนฟังนั้นต่างภูมิหลังต่างความสนใจ ต่างระดับสติปัญญาการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นการเลือก สอนเป็นรายบุคคลจะช่วยให้การสอนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ถ้าทำได้ก็ควรใช้วิธีนี้ แม้จะสอนเป็นกลุ่มก็ต้อง เอาใจใส่นักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคลให้ได้

๕. รู้จักจังหวะและโอกาส

ดูความพร้อมของผู้เรียน รู้จักคอยจังหวะอันเหมาะสม ถ้าผู้เรียนไม่พร้อมก็เหนี่ยวเปล่า

๖. ยึดหยุ่นในการใช้เทคนิควิธี

เทคนิควิธีบางอย่างใช้ได้ผลในวันนี้ ต่อไปวันข้างหน้าอาจใช้ไม่ได้ก็ได้ จึงควรยืดหยุ่นวิธีการ

๗. การเสริมแรง

มีคำพุทธสรรเสริญพระพุทธเจ้าว่า “ทรงชมคนที่ควรชม ตำหนิคนที่ควรตำหนิ” การชมเป็นการยอมรับความสามารถหรือให้กำลังใจให้ทำอย่างนั้นยิ่งขึ้น การตำหนิเป็นการตักเตือนมิให้ประพฤตินั้นอีกต่อไป

หลักสำคัญที่ครูผู้สอนควรทราบ

หลักสำคัญคือหลักการใหญ่ๆ ของการสอนไม่ว่าจะสอนเรื่องอะไรก็มีอยู่ ๓ หลัก คือ

๑. หลักเกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน
๒. หลักเกี่ยวกับตัวผู้เรียน
๓. หลักเกี่ยวกับตัวการสอน

ก. เกี่ยวกับเนื้อหา

คนจะสอนคนอื่นต้องรู้ว่าเขาเรื่องอะไรมาสอนเขาเสียก่อน ไม่ใช่คิดแต่วิธีการสอนว่าจะสอนอย่างไร ต้องคิดก่อนว่า จะเอาอะไรไปสอนเขา พระพุทธเจ้าแนะนำว่าผู้สอนต้องคำนึงเสมอว่า ต้องสอนสิ่งที่รู้เห็นหรือเข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เข้าใจยาก

๑. สอนเนื้อหาที่ลุ่มลึกลงไปตามลำดับ
๒. สอนด้วยของจริง
๓. สอนตรงตามเนื้อหา
๔. สอนมีเหตุผล
๕. สอนเท่าที่จำเป็นจะต้องรู้
๖. สอนสิ่งที่มีความหมายและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

ข. เกี่ยวกับตัวผู้เรียน

๑. พุทธองค์จะทรงสอนใคร ทรงดูบุคคลผู้รับการสอนหรือผู้เรียนก่อนว่าบุคคลนั้นๆ เป็นคนประเภทใด มีพื้นความรู้ ความเข้าใจหรือความพร้อมแค่ไหนและควรจะสอนอะไร แค่นั้น

๒. นอกจากดูความแตกต่างของผู้เรียนแล้ว ยังต้องดูความพร้อมของผู้เรียนด้วย
๓. สอนให้ผู้เรียนทำด้วยตนเอง
๔. ผู้เรียนจะต้องมีบทบาทร่วมด้วย

๕. ครูต้องเอาใจใส่ผู้เรียนที่มีปัญหาเป็นพิเศษ

ค. เกี่ยวกับตัวการสอน

๑. สร้างความสนใจในการสอนคนนั้น (การนำเข้าสู่บทเรียน)
๒. สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ปลอดโปร่ง
๓. มุ่งสอนเนื้อหา มุ่งให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจและเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดี
๔. ตั้งใจสอน สอนโดยเคารพ ถือว่างานสอนเป็นงานสำคัญ
๕. ใช้ภาษาเหมาะสม ผู้สอนคนอื่นควรมีความสามารถในการสื่อสาร ใช้คำพูดที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

หลักการสอนแนวพุทธวิธี

พระพุทธเจ้านั้นทรงเป็นพระบรมครู ยอดครูของผู้สอน พระองค์ทรงมีหลักการในการสอนมากมายหลายหลักการ เรียกว่า “หลัก ๔ ส” คือ

๑. สันติสนา อธิบายในเห็นชัดแจ้ง เหมือนจูงมือให้มาด้วยตา
 ๒. สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงเห็นจังตาม ขวนให้คล้อยตาม จนยอมรับเอาไปปฏิบัติ
 ๓. สมุตเตสนา เร้าใจเกิดความกล้าหาญ มีกำลังใจ มั่นใจว่าทำได้ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคที่มีมา
 ๔. สัมปหังสนา มีวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้ฟังร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ เปี่ยมล้นไปด้วยความหวัง
- สรุปหลักการทั่วไปของการสอน คือ แจ่มแจ้ง-จูงใจ-หาญกล้า-ร่าเริง

หลักการสอนพุทธวิธีแบบสนทนา (สากัจฉา หรือธรรมสากัจฉา)

เป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยที่สุด พระองค์ชอบใช้วิธีนี้อาจเป็นด้วยว่าผู้ฟังได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นทำให้การเรียนการสอนสนุกไม่รู้สีกว่าตนกำลัง “เรียน” หรือกำลัง “ถูกสอน” แต่จะรู้สีกว่าตนกำลังสนทนาปราศรัยกับพระพุทธองค์อย่างสนุกสนาน

หลักการสอนพุทธวิธีแบบตอบปัญหา (ปุจฉา-วิสัชนา)

ผู้ถามปัญหาอาจถามด้วยจุดประสงค์หลายอย่าง เช่น

๑. บางคนถามเพื่อต้องการคำตอบในเรื่องที่สงสัยมานาน
๒. บางคนถามเพื่อลองภูมิว่าคนตอบรู้หรือไม่

๓. บางคนถามเพื่อข่มหรือปราบให้ผู้ตอบอับอาย

๔. บางคนถามเพื่อเทียบเคียงกับความเชื่อหรือคำสอนในลัทธิศาสนาของตน

พระพุทธองค์ตรัสรู้ว่าการตอบปัญหาใดๆ ต้องดูลักษณะของปัญหาและเลือกวิธีตอบให้ถูกต้องเหมาะสมพระองค์
จำแนกประเภทของปัญหาไว้ ๔ ประการ คือ

๑. ปัญหาบางอย่างต้องตอบตรงไปตรงมา

๒. ปัญหาบางอย่างต้องย้อนถามก่อนจึงตอบ

๓. ปัญหาบางอย่างต้องแยกความตอบ

๔ ปัญหาบางอย่างต้องตัดบทไปเลยไม่ตอบ

วิธีคิดแบบอริยสัจ/คิดแบบแก้ปัญห

เป็นการคิดแบบแก้ปัญหเรียกว่า “วิธีแห่งความดับทุกข์” จัดเป็นวิธีคิดแบบหลักอย่างหนึ่งเป็นวิธีคิดตาม
เหตุและผลหรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ จัดเป็น ๒ คู่ คือ

คู่ที่ ๑ ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหา เป็นสถานการณ์ที่ประสบ ซึ่งไม่ต้องการ

สมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา เป็นจุดที่จะต้องกำจัดหรือแก้ไข จึงจะพ้นจากปัญหาได้

คู่ที่ ๒ นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายซึ่งต้องการจะเข้าถึง

มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำให้ในการแก้ไขสาเหตุ เพื่อบรรลุจุดหมายคือ
ภาวะสิ้นปัญหาอันได้แก่ความดับทุกข์

กระบวนการจัดกิจกรรมเรียนรู้

แบบพุทธวิธี ๙ อย่าง

๑. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบอุปมา-อุปไมย (การเปรียบเทียบ)

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- เปรียบเทียบนามธรรมกับรูปธรรมให้ผู้เรียนเห็นชัดเจน ครูผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วม
- ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นนามธรรมกับรูปธรรม

ขั้นฝึก

- ยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม
- ผู้เรียนแต่ละรูปหรือแต่ละกลุ่มร่วมอภิปรายหรือนำเสนอสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือรูปธรรม
- หาข้อสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นนามธรรม-รูปธรรม

ขั้นประยุกต์

- ค้นคว้าสิ่งที่เป็นนามธรรมกับรูปธรรมในเนื้อหาอื่น ๆ นอกเหนือจากเนื้อหาที่กำหนดให้

๒. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบปุจฉา-วิสัชนา (การถาม-ตอบ)

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- การทำหน้าที่เป็นผู้ถาม-ตอบที่ถูกต้องเหมาะสมแก่กาลเทศะ
- วิธีถาม-ตอบ (ตอบทันทีเมื่อมีผู้ถาม, ตอบแบบมีเงื่อนไข, ย้อนถามผู้ถามก่อนแล้วจึงตอบ, นั่งเสียไม่ตอบ เป็นต้น)

ขั้นฝึก

- ตัวอย่างการถาม-ตอบ
- ถาม-ตอบแบบคนต่อคน, ถาม-ตอบแบบกลุ่มต่อกลุ่ม, ถาม-ตอบแบบกลุ่มต่อคน เป็นต้น
- หาข้อสรุปเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการถาม-ตอบ

ขั้นประยุกต์

- ค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากเนื้อหาที่กำหนดไว้ในแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๓. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบธรรมสากัจฉา (การสนทนา)

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- ครูผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือจำลองสถานการณ์

ขั้นฝึก

- ผู้เรียน/ครูผู้สอน-อภิปรายในประเด็นที่เป็นปัญหา หัวข้อ หรือสถานการณ์ ตามเนื้อหาที่กำหนด
- หาข้อสรุปในประเด็นที่เป็นปัญหา หัวข้อ หรือสถานการณ์จากการสนทนาอภิปราย

ขั้นประยุกต์

- ศึกษาเพิ่มเติมการสนทนา-อภิปรายของบุคคล, กลุ่มคน, ละคร, องค์กร ฯลฯ

๔. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบอริยสัจ ๔ (กำหนดปัญหา, ตั้งสมมุติฐาน, ทดลอง, วิเคราะห์ สรุป)

ขั้นสืบค้น (ทุกข์)

- กำหนดปัญหา, ที่มาของปัญหา, การเกิดปัญหา (ตามเนื้อหาที่กำหนด)

ขั้นเชื่อมโยง (สมุทัย)

- ตั้งสมมุติฐาน, การอนุมาน, การคาดคะเน, ความน่าจะเป็น, ปัจจัยเสี่ยง

ขั้นฝึก (นิโรธ)

- ทดลอง, เก็บข้อมูล

- วิเคราะห์, สรุปผล

ขั้นประยุกต์ (มรรค)

- การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากเนื้อหาที่เรียนรู้

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบไตรสิกขา (ระเบียบวินัย, จิตใจแน่วแน่, แก้ปัญหาถูกต้อง)

ขั้นสืบค้น (ศีล)

- สร้างความมีระเบียบวินัย ความมีศรัทธา ความตระหนัก ความรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนพร้อมที่จะเรียน

ขั้นเชื่อมโยง (สมาธิ)

- ให้ผู้เรียนรวมพลังจิตใจ ความคิดอันแน่วแน่ในการตั้งใจฟัง ตั้งใจดู ตั้งใจจดจำและเห็นความสำคัญต่อเนื้อหาที่จะนำเสนอ

ขั้นฝึก (ปัญญา)

- ใช้สมาธิ จิตใจอันแน่วแน่ทำความเข้าใจกับปัญหา
- ค้นหาสาเหตุที่มาที่ไปของปัญหา
- แก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องและถูกวิธี

ขั้นประยุกต์ (ปัญญา)

- ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้, เกิดปัญญาและมีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นๆ ถูกต้อง

๖. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบพหุสูตร (ฟังมากๆ, เขียนมากๆ, ถามมากๆ, คติวิเคราะห์มากๆ)

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง (การสร้างศรัทธา)

- การจัดบรรยากาศในการนำเข้าสู่บทเรียน
- การสร้างแรงจูงใจในการนำเข้าสู่บทเรียน
- บุคลิกภาพตลอดถึงการวางตัวที่เหมาะสมของผู้สอน
- การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

ขั้นฝึก (การฝึกทักษะ)

- กิจกรรมกลุ่ม/รายบุคคล
- การปฏิบัติ/การนำเสนอ/การแสดงออก
- ฝึกการเขียน, การฟัง, การถาม, และการคิดวิเคราะห์

ขั้นประยุกต์ (การประเมิน)

- การประเมินตนเอง
- การประเมินของกัลยาณมิตร
- การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและการนำไปประยุกต์ใช้

๗. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบโยนิโสมนสิการ (การทำไว้ในใจโดยแยกกาย, การใช้ความคิดถูกวิธี)

แบบที่ ๑

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- ผู้เรียนรู้จักคิด คิดเป็น คิดอย่างมีระบบ
- ผู้เรียนรู้จักมอง รู้จักพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์

ขั้นฝึก

- ฝึกการคิดหาเหตุผล
- ฝึกการสืบค้นถึงต้นเค้า
- ฝึกการสืบสาวให้ตลอดสาย
- ฝึกการแยกแยะสิ่งนั้นๆ ปัญหาอื่นๆ ตามสภาวะแห่งเหตุและปัจจัย

ขั้นประยุกต์

- ผู้เรียนนำการใช้ความคิดอย่างถูกวิธีไปประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์ปัจจุบัน

๘. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบโยนิโสมนสิการ (สร้างศรัทธาและวิธีคิดให้กับผู้เรียน)

แบบที่ ๒

ขั้นสืบค้น-ขั้นเชื่อมโยง

- ครูผู้สอนสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน
- ครูผู้สอนเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญ, หัวเรื่อง
- ครูผู้สอนแนะแหล่งวิทยาการ, แหล่งข้อมูล

ขั้นฝึก

- ผู้เรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล
- ครูผู้สอนจัดกิจกรรมให้เกิดกระบวนการคิดแก่ผู้เรียน เช่น คิดสืบค้นต้นเค้า, คิดสืบสาวตลอดสาย, คิดสืบค้นต้นปลาย, และคิดโยงสายสัมพันธ์
- ฝึกการสรุปประเด็น เปรียบเทียบ ประเมินค่า โดยวิธีอภิปราย ทดลอง ทดสอบ
- ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ
- กิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือกและตัดสินใจ

ขั้นประยุกต์

- สังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุง
- อภิปรายและสอบถาม
- สรุปทบทวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- วัดและประเมินผลตามสภาพจริง

๙. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธีแบบอภิปาธ ๔ (พอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อสิ่งที่เรียนรู้เสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง ก่อนนำไปใช้)

ขั้นสืบค้น (ฉันทะ)

- สร้างความพอใจและความสำคัญต่อสิ่งที่เรียนรู้ และสิ่งที่ได้รับ

ขั้นเชื่อมโยง (วิริยะ)

- พึงให้หมด จดให้มาก ปากต้องไว ใจต้องคิด (หัวใจบัณฑิต สุ จิ ปุ ลิ)

ขั้นฝึก (จิตตะ)

- มุ่งมั่น โดยฝึกฟังมากๆ ฝึกคิดมากๆ ฝึกถามมากๆ และฝึกเขียนมากๆ

ขั้นประยุกต์ (วิมังสา)

- พิจารณา ไตร่ตรอง แยกแยะ อธิบาย นำเสนอ และประยุกต์ใช้

การนิยามศัพท์ขั้นตอน/กระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธวิธี

สืบค้น หมายถึง สืบสาวราวเรื่อง, ค้นหาให้ได้เรื่อง

เชื่อมโยง หมายถึง ทำให้ติดเป็นเนื้อเดียวกัน, ทำให้ประสานกัน

ฝึก หมายถึง ทำ เช่นบอก, แสดง, หรือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจจนเป็นหรือมีความชำนาญ

ประยุกต์ หมายถึง นำความรู้ในวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์

ขอบายเนื้อหาสาระการเรียนรู้ภาษาบาลี

ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

สารการเรียนรู้ภาษาบาลี

รหัส ม.๑ ป๒๑๒๐๑ ป๒๑๒๐๒ ม.๒ ป๒๒๒๐๓ ป๒๒๒๐๔ ม.๓ ป๒๓๒๐๕ ป๒๓๒๐๖

รหัส ม.๔ ป๓๑๒๐๑ ป๓๑๒๐๒ ม.๕ ป๓๒๒๐๓ ป๓๒๒๐๔ ม.๖ ป๓๓๒๐๕ ป๓๓๒๐๖

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
นามศัพท์ - อพยยศัพท์	อาขยาต - กิตก์	สมาส - ตัทธิต	สมัญญาภิธาน - สนธิ อุกฤษภากษ์ปรัวัฒน์ ธรรมบทภาค ๑	อาขยาต - กิตก์ ธรรมภาค ๒ ธรรมภาค ๓	สมาส - ตัทธิต ธรรมบทภาค ๔ ทบทวนธรรมบทภาค ๑-๔
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบาลี ไวยากรณ์ - ประวัติความเป็นมาของภาษาบาลี - ความหมายของคำว่า “บาลีไวยากรณ์” - รากศัพท์ของคำว่า “บาลี” - รากศัพท์ของคำว่า “ไวยากรณ์” - การแบ่งหมวดบาลีไวยากรณ์ นามศัพท์ - โครงสร้างของนามศัพท์	อาขยาต - ความหมายของอาขยาต - เครื่องปรุงของอาขยาต - ส่วนประกอบที่สำคัญของอาขยาต วิภัติ - ความหมายของวิภัติ - การแบ่งหมวดวิภัติ - ความหมายของชื่อวิภัติ - วิธีสังเกตวิภัติ - วิภัติและการเปลี่ยนแปลง - อากมในอาขยาต	สมาส - ความหมายของสมาส - วิเคราะห์คำว่า “สมาส” - ลักษณะรูปวิเคราะห์แห่งสมาส - ประโยชน์ของสมาส - ประเภทของสมาส สมาสว่าโดยชื่อ : - กัมมธารยสมาส - วิเสสนบุพพท - วิเสสนุตตรบท - วิเสสนนภยบท	อักขรวิธี : สมัญญาภิธาน - อักขรวิธี ภาคที่ ๑ สมัญญาภิธาน - ความหมายของคำว่า “อักขระ” - ประเภทของอักขระ - สรร - ประเภทของสรร - พยัญชนะ - ประเภทของพยัญชนะ - ฐานกรณ์ของอักขระ - เสียงอักขระ	อาขยาต - ความหมายของอาขยาต - เครื่องปรุงของอาขยาต - ส่วนประกอบที่สำคัญของอาขยาต วิภัติ - ความหมายของวิภัติ - การแบ่งหมวดวิภัติ - ความหมายของชื่อวิภัติ - วิธีสังเกตวิภัติ - วิภัติและการเปลี่ยนแปลง - อากมในอาขยาต	สมาส - ความหมายของสมาส - วิเคราะห์คำว่า “สมาส” - ลักษณะรูปวิเคราะห์แห่งสมาส - ประโยชน์ของสมาส - ประเภทของสมาส สมาสว่าโดยชื่อ : - กัมมธารยสมาส - วิเสสนบุพพท - วิเสสนุตตรบท - วิเสสนนภยบท

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
นามศัพท์ - อพยยศัพท์	อาขยาต - กิตก์	สมาส - ตัทธิธ	สมัญญาภิธาน - สนธิ อุกฤษฏาภักย์ปรัวัฒน์ ธรรมบทภาค ๑	อาขยาต - กิตก์ ธรรมภาค ๒ ธรรมภาค ๓	สมาส - ตัทธิธ ธรรมบทภาค ๔ ทบทวนธรรมบทภาค ๑-๔
- ความหมายของนามศัพท์ - นามนาม - คุณนาม - สัพพนาม ลิงค์ วจนะ วิภัติ - ลิงค์ - วจนะ - วิภัติ อายตนิบาตและการันต์ - อายตนิบาต - การันต์ การแจก อ, อิ, อี, อุ, อู การันต์ ในปุงลึงค์ - อ การันต์ในปุงลึงค์ - อิ การันต์ในปุงลึงค์ - อี การันต์ในปุงลึงค์ - อุ การันต์ในปุงลึงค์ - อู การันต์ในปุงลึงค์ การแจก อา, อิ, อี, อุ, อู การันต์ในอิตถิลิงค์ - อา การันต์ในอิตถิลิงค์	กาล, บท, วจนะ, บุรุษ กาล - ความหมายของกาล - ประเภทของกาล - วิธีสังเกตกาล บท - ความหมายของบท - ประเภทของบท - ประโยชน์ของบท วจนะ - ความหมายของวจนะ - ประเภทของวจนะ - ความแตกต่างระหว่างวจนะนามและวจนะอาขยาต - วิธีใช้วจนะ บุรุษ - ความหมายของบุรุษ - ประเภทของบุรุษ - ความแตกต่างระหว่างบุรุษนามกับบุรุษอาขยาต - วิธีใช้บุรุษ	- วิเสสโนปมบท - สัมภาวนบุพพบท - อวธารณบุพพบท สมาสว่าโดยชื่อ : ๒. ทิคุสมาส - สมหารทิกุ - อสมหารทิกุ สมาสว่าโดยชื่อ : ๓. ตัปฺปรัสสมาส - ทุตียาตตัปฺปรัส - ตุตียาตตัปฺปรัส - จตุตถิตตัปฺปรัส - ปัญจมีตตัปฺปรัส - ฉฏฐิตตัปฺปรัส - สัตตมีตตัปฺปรัส สมาสว่าโดยชื่อ : ๔. ทวันทสมาส - สมหารทวันท - อสมหารทวันท สมาสว่าโดยชื่อ : ๕. อพยยิภาวสมาส	- พยัญชนะสังโยค - อัฒสสระ อักษรวิธี : สนธิ สระสนธิ - สนธิ - ความหมายของสนธิ - ประโยชน์ของสนธิ - ประเภทของสนธิ - สระสนธิ พยัญชนะสนธิ นิคคหิตสนธิ - พยัญชนะสนธิ - นิคคหิตสนธิ หลักการแปลมครเป็นไทยและ การแปลไทยเป็นมครตาม โครงสร้างของประโยค ๘ ส่วนประกอบ ดังนี้ - การแปลอาลปนะ - การแปลนิบาตต้นข้อความหรือกาลสัตตมี - การแปลประธาน - การแปลบทที่เนื่องด้วยประธาน	กาล, บท, วจนะ, บุรุษ กาล - ความหมายของกาล - ประเภทของกาล - วิธีสังเกตกาล บท - ความหมายของบท - ประเภทของบท - ประโยชน์ของบท วจนะ - ความหมายของวจนะ - ประเภทของวจนะ - ความแตกต่างระหว่างวจนะนามและวจนะอาขยาต - วิธีใช้วจนะ บุรุษ - ความหมายของบุรุษ - ประเภทของบุรุษ - ความแตกต่างระหว่างบุรุษนามกับบุรุษอาขยาต - วิธีใช้บุรุษ	- วิเสสโนปมบท - สัมภาวนบุพพบท - อวธารณบุพพบท ๒. ทิคุสมาส - สมหารทิกุ - อสมหารทิกุ ๓. ตัปฺปรัสสมาส - ทุตียาตตัปฺปรัส - ตุตียาตตัปฺปรัส - จตุตถิตตัปฺปรัส - ปัญจมีตตัปฺปรัส - ฉฏฐิตตัปฺปรัส - สัตตมีตตัปฺปรัส ๔. ทวันทสมาส - สมหารทวันท - อสมหารทวันท ๕. อพยยิภาวสมาส - อุปสัคคบุพพะกะ - นิบาตบุพพะกะ ๖. พหุพพิทสมาส - ทุตียาพหุพพิท

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
นามศัพท์ - อพยยศัพท์	อาขยาต - กิตก์	สมาส - ตัทธิต	สมัญญาภิธาน - สนธิ อุภัยพากย์ปรีวัณน์ ธรรมบทภาค ๑	อาขยาต - กิตก์ ธรรมภาค ๒ ธรรมภาค ๓	สมาส - ตัทธิต ธรรมบทภาค ๔ ทบทวนธรรมบทภาค ๑-๔
- อ การันต์ในอิตถิลิงค์ - อี การันต์ในอิตถิลิงค์ - อุ การันต์ในอิตถิลิงค์ - อุ การันต์ในอิตถิลิงค์ การแจก อ, อิ, อุ การันต์ใน นปุงสกลิงค์ - อ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อิ การันต์ในนปุงสกลิงค์ - อุ การันต์ในนปุงสกลิงค์ กติปยศัพท์ - กติปยศัพท์ - อตต - พรหม - ราช - ภควन्द - อรหนต - ภวन्द - สตถุ - ปิตุ - มาตุ - มน	- วิธีสังเกตุบุรุษ ธาตุ ธาตุ - ความหมายของธาตุ - วิธีสังเกตุธาตุ - ธาตุ ๘ หมวด - การเปลี่ยนแปลงของธาตุใน หมวดต่างๆ - ธาตุ ๒ - วิธีสังเกตุธาตุ ๒ - ธาตุกลับความหมาย - ศัพท์พิเศษที่ใช้นำหน้ากิริยา - กิริยาศัพท์ที่ใช้ดูคุณ - อสุ ธาตุ วากและปัจจัย วาก - ความหมายของวาก - ประเภทของวาก - วิธีสลับวาก - ความสำคัญของวาก ปัจจัย	- อุปสัคคบุพพะ - นิปาทบุพพะ สมาสว่าโดยชื่อ : ๖. พหุพพิสมาส - ทุตียาพหุพพิ - ตุตียาพหุพพิ - จตุตถิพหุพพิ - ปัญจมีพหุพพิ - ฉกฺขีพหุพพิ - สัตตมีพหุพพิ สมาสห้อง - สมาสห้อง - ความหมายของสมาสห้อง - สรุปลักษณะของสมาสห้อง ตัทธิต - ตัทธิต - วิเคราะห์คำว่า “ตัทธิต” - ความแตกต่างระหว่างตัทธิต และสมาส - ประเภทของตัทธิต - ศัพท์ที่ใช้ลงปัจจัยตัทธิต - ลักษณะสำคัญของ ณ ปัจจัย และปัจจัยเนื่องด้วย ณ - ปัจจัยที่คล้ายกัน - ปัจจัยที่พ้องกัน - ประโยชน์ของปัจจัย	- การเปล่งกิริยาในระหว่างและ ประโยคแทรก - การแปลบทที่เนื่องด้วยกิริยา ในระหว่าง และบทที่เนื่องด้วย ประโยคแทรก - การเปล่งกิริยาคุมพากย์ - การแปลบทที่เนื่องด้วยกิริยา คุมพากย์ แปลอุภัยพากย์ปรีวัณน์โดย พยัญชนะและอรรถ - อุภัยพากย์ปรีวัณน์ แปลธรรมบทโดยพยัญชนะ และอรรถ - ธรรมบทภาค ๑	- วิธีสังเกตุบุรุษ ธาตุ - ความหมายของธาตุ - วิธีสังเกตุธาตุ - ธาตุ ๘ หมวด - การเปลี่ยนแปลงของธาตุใน หมวดต่างๆ - ธาตุ ๒ - วิธีสังเกตุธาตุ ๒ - ธาตุกลับความหมาย - ศัพท์พิเศษที่ใช้นำหน้ากิริยา - กิริยาศัพท์ที่ใช้ดูคุณ - อสุ ธาตุ วากและปัจจัย วาก - ความหมายของวาก - ประเภทของวาก - วิธีสลับวาก - ความสำคัญของวาก ปัจจัย - ความหมายของปัจจัย	- ตุตียาพหุพพิ - จตุตถิพหุพพิ - ปัญจมีพหุพพิ - ฉกฺขีพหุพพิ - สัตตมีพหุพพิ สมาสห้อง - สมาสห้อง - ความหมายของสมาสห้อง - สรุปลักษณะของสมาสห้อง ตัทธิต - ตัทธิต - วิเคราะห์คำว่า “ตัทธิต” - ความแตกต่างระหว่างตัทธิต และสมาส - ประเภทของตัทธิต - ศัพท์ที่ใช้ลงปัจจัยตัทธิต - ลักษณะสำคัญของ ณ ปัจจัย และปัจจัยเนื่องด้วย ณ - ปัจจัยที่คล้ายกัน - ปัจจัยที่พ้องกัน - ประโยชน์ของปัจจัย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
นามศัพท์ - อพยยศัพท์	อาขยาต - กิตก์	สมาส - ตัทธิต	สมัญญาภิธาน - สนธิ อุกฤษฏ์พักรณ์ ธรรมบทภาค ๑	อาขยาต - กิตก์ ธรรมภาค ๒ ธรรมภาค ๓	สมาส - ตัทธิต ธรรมบทภาค ๔ ทบทวนธรรมบทภาค ๑-๔
- กम्म - โค - ศัพท์พิเศษ สังขยา : ปกติสังขยา - ความหมายของคำว่า “สังขยา” - ประเภทของสังขยา - เอก ศัพท์ - ทวิ ศัพท์ - ตติ ศัพท์ - จตุ ศัพท์ - ปณจ ศัพท์ - นว ศัพท์ - สังขยาจำนวนสิบ - สังขยาจำนวนร้อย จำนวน พัน - วิธีใช้ปกติสังขยา วิธีต่อปกติสังขยา - วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับปกติสังขยาด้วย อุตตร ศัพท์ และ อธิก ศัพท์	- ความหมายของปัจจัย - วิธีใช้ปัจจัย - ประเภทของปัจจัย - วิธีลงและเปลี่ยนแปลงปัจจัยในวาก - ปัจจัยพิเศษ-อัพภาส คำแปลของ ข, ฉ, ส ปัจจัย อาย, อีย ปัจจัย ปัจจัยที่ใช้น้อย - ความสำคัญของปัจจัย การแปลในวากทั้ง ๕ ที่ใช้ กิริยาอาขยาตคัมพากย์ - การใช้กิริยาอาขยาตคัมพากย์ - การแปลมคธเป็นไทยและการแปลไทยเป็นมคธ - ประโยคกัตตุวาก - ประโยคกัมมวาก - ประโยคภาววาก - ประโยคเหตุกัตตุวาก - ประโยคเหตุกัมมวาก	- ลักษณะสำคัญของ ณ ปัจจัยและปัจจัยเนื่องด้วย ณ - ปัจจัยที่คล้ายกัน - ปัจจัยที่พ้องกัน - ประโยชน์ของปัจจัย สมัญญัตถิต - โคตตตัทธิต - ตรัตยาติตัทธิต - ราคาติตัทธิต - ขาตาติตัทธิต - สมุหตัทธิต - ฐานตัทธิต - พหุลตัทธิต - เสฏฐตัทธิต - ตทัสสตถิตตัทธิต - ปกิตตัทธิต - ปุณตัทธิต - สังขยัตตัทธิต - วิภาคตัทธิต - อุปมาตัทธิต - นิสสิตตัทธิต	สมัญญัตถิต - โคตตตัทธิต - ตรัตยาติตัทธิต - ราคาติตัทธิต - ขาตาติตัทธิต - สมุหตัทธิต - ฐานตัทธิต - พหุลตัทธิต - เสฏฐตัทธิต - ตทัสสตถิตตัทธิต - ปกิตตัทธิต - ปุณตัทธิต - สังขยัตตัทธิต - วิภาคตัทธิต - อุปมาตัทธิต - นิสสิตตัทธิต ภาวตัทธิต อพยยตัทธิต - ภาวตัทธิต - อพยยตัทธิต แปลธรรมบทโดยพยัญชนะและอรรถ	- วิธีใช้ปัจจัย - ประเภทของปัจจัย - วิธีลงและเปลี่ยนแปลงปัจจัยในวาก - ปัจจัยพิเศษ-อัพภาส คำแปลของ ข, ฉ, ส ปัจจัย อาย, อีย ปัจจัย ปัจจัยที่ใช้น้อย - ความสำคัญของปัจจัย การแปลในวากทั้ง ๕ ที่ใช้ กิริยาอาขยาตคัมพากย์ - การใช้กิริยาอาขยาตคัมพากย์ - การแปลมคธเป็นไทยและการแปลไทยเป็นมคธ - ประโยคกัตตุวาก - ประโยคกัมมวาก - ประโยคภาววาก - ประโยคเหตุกัตตุวาก - ประโยคเหตุกัมมวาก กิตก์ : กิริยากิตก์ (วิภตติ,	

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
นามศัพท์ - อพยยศัพท์	อาขยาต - กิตก์	สมาส - ตัทธิต	สมัญญาภิธาน - สนธิ อุกฤษฏาภักย์ปริวรรต ธรรมบทภาค ๑	อาขยาต - กิตก์ ธรรมภาค ๒ ธรรมภาค ๓	สมาส - ตัทธิต ธรรมบทภาค ๔ ทบทวนธรรมบทภาค ๑-๔
- วิธีต่อปกติสังขยาเข้ากับนามด้วย อุตฺตร และ อธิก ศัพท์ - วิธีต่อปกติสังขยา ด้วย จ ศัพท์ - วิธีต่อปกติสังขยาด้วย อุปริศัพท์ สังขยา : ปุณฺณสังขยา - ความหมายของปุณฺณสังขยา - ปัจจัยที่ใช้ในปุณฺณสังขยา - การจัดปุณฺณสังขยาเข้าในลิงค์ - ปุณฺณสังขยานับใน ๓ ลิงค์ - วิธีใช้ปุณฺณสังขยา - อหฺตม ศัพท์ - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับ ปุณฺณสังขยา - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับ ปุณฺณสังขยา แบบมีนามแทรก - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับ ปกติสังขยา - การต่อ อหฺตม ศัพท์ เข้ากับ	กิตก์ : กิริยากิตก์ (วิภตฺติ, วจนะ, กาล, ธาตุ, วาจก, ปัจจัย) - กิตก์ - ความหมายของคำว่า กิตก์ - วิเคราะห์คำว่า กิตก์ - การแบ่งประเภทของกิตก์ - ธาตุกิตก์ - กิริยากิตก์ - วิภตฺติและวจนะ - กาล - การแบ่งประเภทของกาล - ธาตุ - วาจก - ปัจจัย - วิธีลงปัจจัย - กิตปัจจัย - กิจปัจจัย - กิตกิจปัจจัย - ตูนาทิจปัจจัย - บทสุดท้าย	ภาวตัทธิต อพยยตัทธิต - ภาวตัทธิต - อพยยตัทธิต		วจนะ, กาล, ธาตุ, วาจก, ปัจจัย) - กิตก์ - ความหมายของคำว่า กิตก์ - วิเคราะห์คำว่า กิตก์ - การแบ่งประเภทของกิตก์ - ธาตุกิตก์ - กิริยากิตก์ - วิภตฺติและวจนะ - กาล - การแบ่งประเภทของกาล - ธาตุ - วาจก - ปัจจัย - วิธีลงปัจจัย - กิตปัจจัย - กิจปัจจัย - กิตกิจปัจจัย - ตูนาทิจปัจจัย - บทสุดท้าย นามกิตก์ รูปและสาธนะ	- ธรรมบทภาค ๔ ทบทวนแปลธรรมบทโดยพยัญชนะและอรรถ - ธรรมบทภาค ๑ - ธรรมบทภาค ๒ - ธรรมบทภาค ๓ - ธรรมบทภาค ๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
นามศัพท์ - อพยยศัพท์	อาขยาต - กิตก์	สมาส - ตัทธิธ	สมัญญาภิธาน - สนธิ อุกฤษฏาภักย์ปริวรรต ธรรมบทภาค ๑	อาขยาต - กิตก์ ธรรมภาค ๒ ธรรมภาค ๓	สมาส - ตัทธิธ ธรรมบทภาค ๔ ทบทวนธรรมบทภาค ๑-๔
ปกติสังขยา แบบมีนามแทรก ศัพท์นาม : ปุริสศัพท์นาม - ความหมายของศัพท์นาม - ประเภทของศัพท์นาม - ปุริสศัพท์นาม - ต (ปุริสศัพท์นาม) - ตุมห ศัพท์ปุริสศัพท์นาม - อมห ศัพท์ปุริสศัพท์นาม ศัพท์นาม : วิเสสนศัพท์นาม - วิเสสนศัพท์นาม - ประเภทของวิเสสนศัพท์นาม - อนิยมวิเสสนศัพท์นาม - นิยมวิเสสนศัพท์นาม - ศัพท์นามทั้งปวงเปลี่ยนรูปได้ อพยยศัพท์ - ความหมายของคำว่า “อพยยศัพท์” - ประเภทของ “อพยยศัพท์” - อุปสัค - นิบาต - ปัจจัย	นามกิตก์ รูปและสาธนะ - นามกิตก์ - สาธนะ - วิเคราะห์แห่งสาธนะ - วิธีปรุงรูปวิเคราะห์ ปัจจัยนามกิตก์ - ปัจจัยแห่งนามกิตก์ - วิเคราะห์แห่งนามกิตก์ - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตปัจจัย - กวิ ปัจจัย - ณิ ปัจจัย - ณวุ ปัจจัย - ตุ ปัจจัย - รุ ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิจปัจจัย - ข ปัจจัย - ณย ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตกิจปัจจัย			- นามกิตก์ - สาธนะ - วิเคราะห์แห่งสาธนะ - วิธีปรุงรูปวิเคราะห์ ปัจจัยนามกิตก์ - ปัจจัยแห่งนามกิตก์ - วิเคราะห์แห่งนามกิตก์ - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตปัจจัย - กวิ ปัจจัย - ณิ ปัจจัย - ณวุ ปัจจัย - ตุ ปัจจัย - รุ ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิจปัจจัย - ข ปัจจัย - ณย ปัจจัย - ปัจจัยนามกิตก์ในหมวดกิตกิจปัจจัย - อ ปัจจัย	

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
นามศัพท์ - อพยยศัพท์	อาขยาต - กิตก์	สมาส - ตัทธิธ	สมัญญาภิธาน - สนธิ อุกฤษพากย์ปรีวัณน์ ธรรมบทภาค ๑	อาขยาต - กิตก์ ธรรมภาค ๒ ธรรมภาค ๓	สมาส - ตัทธิธ ธรรมบทภาค ๔ ทบทวนธรรมบทภาค ๑-๔
	อ ปัจจัย อิ ปัจจัย ณ ปัจจัย เตว ปัจจัย ติ ปัจจัย ตุ ปัจจัย ยุ ปัจจัย - ปัจจัยนอกแบบ การใช้กริยาภิธาน - การใช้กริยาภิธาน - การใช้กริยาภิธานในการแปล มคธเป็นไทยและการแปล ไทยเป็นมคธ - ใช้เป็นกริยาคุมพากย์ตาม วาทก - ใช้เป็นวิภัติกัตตา - ใช้เป็นกริยาคุมพากย์ อนาทร และลักษณะ - ใช้เป็นกริยาในระหว่าง - การใช้ ตว, ตุ ปัจจัย และ นามกิตก์			อิ ปัจจัย ณ ปัจจัย เตว ปัจจัย ติ ปัจจัย ตุ ปัจจัย ยุ ปัจจัย - ปัจจัยนอกแบบ การใช้กริยาภิธาน - การใช้กริยาภิธาน - การใช้กริยาภิธานในการแปล มคธเป็นไทยและการแปล ไทยเป็นมคธ - ใช้เป็นกริยาคุมพากย์ตาม วาทก - ใช้เป็นวิภัติกัตตา - ใช้เป็นกริยาคุมพากย์ อนาทร และลักษณะ - ใช้เป็นกริยาในระหว่าง - การใช้ ตว, ตุ ปัจจัย และ นามกิตก์ ตว ปัจจัย ใช้ในอรธ ๘	

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
นามศัพท์ - อพยยศัพท์	อาขยาต - กิตก์	สมาส - ตัทธิธ	สมัญญาภิธาน - สนธิ อุกฤษพากย์ปรีวัฒน์ ธรรมบทภาค ๑	อาขยาต - กิตก์ ธรรมภาค ๒ ธรรมภาค ๓	สมาส - ตัทธิธ ธรรมบทภาค ๔ ทบทวนธรรมบทภาค ๑-๔
	ตฺวา ปัจจัย ใช้ในอรรถ ๘ อย่าง ตฺ ปัจจัย ใช้ในอรรถ ๒ อย่าง นามกิตก์ ใช้ใน ๒ แผนก			อย่าง ตฺ ปัจจัย ใช้ในอรรถ ๒ อย่าง นามกิตก์ ใช้ใน ๒ แผนก แปลธรรมบทโดยพยัญชนะ และอรรถ - ธรรมบทภาค ๒ - ธรรมบทภาค ๓	

คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ที่ ๗๘๔ / ๒๕๕๘

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานยกร่างหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาบาลีและวิชาพระพุทธศาสนา

โดยที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้สถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนได้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ดังนั้น เพื่อให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้มีแนวการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สารการเรียนรู้ภาษาบาลีและวิชาพระพุทธศาสนาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามมาตรฐานของหลักสูตรและสอดคล้องกับหลักการที่ประกาศไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงแต่งตั้งคณะทำงานยกร่างหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาบาลีและวิชาพระพุทธศาสนา โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่ ดังนี้

๑. พระราชวรมนู	ที่ปรึกษา
๒. พระราชวัชรภรณ์	ที่ปรึกษา
ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๓	
๓. พระครูสุนทรพิมลศีล	ที่ปรึกษา
ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๕	
๔. พระครูปริยัติวิราภรณ์	ที่ปรึกษา
ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙	
๕. พระครูสุวรรณสรานุกิจ	ที่ปรึกษา
ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๐	
๖. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ที่ปรึกษา
๗. รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ประธานคณะทำงาน
(นายชยพล พงษ์สีดา)	

๘. ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา	รองประธานคณะกรรมการ
๙. พระมหาอินสอน คุณวุฒิโธ	คณะกรรมการ
๑๐. พระมหาสมเกียรติ สิริอรุโณ	คณะกรรมการ
๑๑. พระมหาธีรวัฒน์ อีรวทมนเมธี, ดร.	คณะกรรมการ
๑๒. พระปลัดณรงค์ธรรม กตธมโม	คณะกรรมการ
	/๑๓. นายบุญเชิด...
๑๓. นายบุญเชิด กิตติธรางกูร	คณะกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี	
๑๔. นายประดับ โพธิกาญจนวัตร	คณะกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสมุทรสงคราม	คณะกรรมการ
๑๕. ผู้อำนวยการกลุ่มการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม บาลี	คณะกรรมการ
๑๖. ผู้อำนวยการกลุ่มการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	คณะกรรมการและเลขานุการ
๑๗. นางพรเพ็ญ กิตติธรางกูร	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘. นายเดชา ละลีย์	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙. นายเกรียงไกร ทองแจ้น	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. นายชำนาญศิลป์ ก้อนแสนไชย	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑. นายวัฒนา ขำทอง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการฯ มีหน้าที่ประชุมพิจารณาศึกษาวิเคราะห์ จัดทำร่างหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาบาลีและวิชาพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับบริบทของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และดำเนินการจัดพิมพ์หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาบาลีและวิชาพระพุทธศาสนา เผยแพร่แก่ผู้เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จในปีการศึกษา ๒๕๕๙

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘

(นายพนม ศรีศิลป์)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ